

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязыныҥ
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң,
ажыкчы чоннар депутаттарыныҥ область Совединиң органы

Даарта, 1954 чылдың март 14— ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаалар. ШУПУТ СОҢГУЛДАЛАРЖЕ!

ПАРТИЯНЫҢ, ЧАЗАКТЫҢ БОЛГАШ УЛУСТУҢ УЛУГ КАТТЫЖЫЫШКЫНЫ

Бо хунверде бүгү чуртта ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарына кандидаттар-биле соңгулдуларның ужуражышкыны болуп эрттип турар. Коммунистерниң болгаш партия кижилери эвестериниң улусчу болуунуң күчүлүг амыдыралчы күжүн, ажылчыларның, колхозчуларның, интеллигенцияныҥ, ССРЭ-ниң бүгү улустарыныҥ Коммунистг партиязы болгаш оон Төп Комитедин долгандыр, Совет чазакты долгандыр сыйры каттыжканын бо ужуражышкынар толдугай көргүзүп турар.

Улус болза, политиктиг партиялары болгаш хей-ниити ажылдакчылары оларныҥ декларациялары болгаш азаашкыны-биле эвес, а оларныҥ ажыл-херектери-биле чынап турар деп, Коммунистг партияныҥ болгаш Совет куруениң үндө-зилекчизи улуг Ленин өөрткен. Мооң ужурунда ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдааларже бүгү белеткелдер болгаш ылангы депутаттарга боттарының кандидаттары-биле соңгулдуларныҥ ужуражышкыны дээр, бистин партияныҥ болгаш чазактың ажылдап кылганы политиканы амыдыралга канчаар чорудуп турарының дугайында бүгү улустуң хыналдазы болуру черле биддинир.

Соңгулдуларның мурунуга чүве чугаалап тургаш, депутаттарга кандидаттар болза, партияныҥ удуртулгазы-биле коммунисттиң тургузушкунуна база бүгү делегейге тайбыны камгалаары болгаш быжыгалаары дээр демиселде бистин улустуң чедип алган чедишкениниң дугайы, Совет Эвилелиниң күрүне эрге-чагыргазының дээди органыга эрткен соңгулдааларныҥ муруну чарында партияны салган сорулгалары канчаар боттандырган чугаалаары боттарының хүлээлгези деп санап турарлар.

Партия 1950 чылда ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаалары эрттирип тургаш, бүгү улус ажыл-агыйының үндэзини болгаш кол күжү—социалистг улустуң чайгылыш чок көдүрүшкүнү дээр ол бүгү-ле күштери-биле демисежир дээрин соңгулдуларга меделген. Оон бээр дөрт чыл эрткен, ал депутаттарга кандидаттар-биле соңгулдуларныҥ ужуражышкынына чазактың бистин социалистг улустурусу канчаар дүрген болгаш бээрден бурунгаар чоруп турары ханы патриоттуг чоргаарал-биле чугаалап турарлар. Бир эвес дөрт чылды мурунуга ССРЭ-ниң улустурунун ниити продукцияны дайн мурунуга 1940 чылдың деңгээли 41 хуу ашкан турган болза, 1953 чылда улустуң бүдүрүлгезиниң хемчээли дайн мурунунуң деңгээли ийи чартык катап ашкан.

Аар улустурунун талазында чедип алдынган чедишкенинде үндө-зилээш, партия биле чазак улустуң херектел чүүлдериниң бүдүрүлгезиниң күштүг көдүрүшкүнүң сорулгазын салган болгаш амыдыралга чайгылыш чок боттандырып турар. Чинк болгаш аш-чөм улустуру аар мурунда кажан-даа ындыг турбааны темпир-биле хөгжүп турар. Улустурунун бо адырларында капитал салышкыныры дыка көвүдөп, хей-хей чус чаа бүдүрүлгө черлери туттунуп, ажылдап турар фабрикалар эң сайзыранга болгаш бедик бүдүрүшкүнүң дерилгелер-биле пегселенип турар. Бо бүгү болза, массалык херектел бараанарының бүдүрүлгезин бешки беш чыл планыныҥ онаалдарыны дыка ажып турар хемчээлдерге көвүдөдирин хандылар.

Социалистг улустурунун хөгжүлденинде чедип алдынган чедишкенинде өөрбүшкөн, ол чедишкенинде биле чоргаарланмышаан, совет кижилер болза, улустурунун ажылында ам-даа эвээш эвес шыгыгы четпестер бар дээринге тода өтөтү бодунга кылып турарлар. Хей-хей бүдүрүлгелер, харын-даа улустурунун бүдүн адырлары доктаатынган күрүне онаалдарыны күүсетпейн турарлар. Продукция үндүрүлгезин улгаттырырга, күш-ажылдың бүдүрүшкүнүң өстүреринге, продукцияны бот-үнезин чингедиринге бүдүрүлгелерниң эң байлак иштиги курлавырлары ам-даа четпес ажыгалынып турар. Ажыл-агый удуртукчуларыны, партия болгаш профсоюзларны организациларыны мурунакчы дуржуганы шингээдип алып дугайында эзулуг сагыш салышкыны чамдык таварылгаларда курдук декларациялар-биле солутуруп турар. Бо болгаш өске-даа четпестер дугайы совет кижилер соңгулда мурунунуң хуралдарына кончот чиди-биле чугаалап, четпестерниң улгатаанынын илередип, боттарыныҥ бүдүрүлгелериниң иштиги курлавырлары илередиринге болгаш ажылдадып кириеринге дузалал турарлар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге эрткен соңгулдаалары эрттирип тургаш, партия болза, социалистг көздө ажыл-агыйың бүгү хемчег-биле хөгжүдөр, колхозтарны быжыдар, МТС-терниң болгаш совхозтарны ажылчы кижилер сорулган салган. Ол үнең дүргүзүндө колхозтар дыка быжыккан. МТС-тер чус-чус муң тракторлары, комбайнлары болгаш өске-даа машиналары алган. Хей-хей колхозтар болгаш совхозтар дүжүтүп улгаттырып, мал ажылының продуктулуун бедилеп турар. Сөөлү алды адырлар дүргүзүндө СЭКП Төп Комитеди боду-нуң пленумунарга көздө ажыл-агыйың бүгү адырларының күштүг көдүрүшкүнүң программасын айтырылганы ийи удаа чугаалашкан, көздө ажыл-агыйың бүгү адырларының күштүг көдүрүшкүнүң программасын айтырылганы ийи удаа чугаалашкан, көздө ажыл-агыйың бүгү адырларының күштүг көдүрүшкүнүң программасын айтырылганы ийи удаа чугаалашкан.

Партия 1950 чылда ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаалары эрттирип тургаш, бүгү улус ажыл-агыйының үндэзини болгаш кол күжү—социалистг улустуң чайгылыш чок көдүрүшкүнү дээр ол бүгү-ле күштери-биле демисежир дээрин соңгулдуларга меделген. Оон бээр дөрт чыл эрткен, ал депутаттарга кандидаттар-биле соңгулдуларныҥ ужуражышкынына чазактың бистин социалистг улустурусу канчаар дүрген болгаш бээрден бурунгаар чоруп турары ханы патриоттуг чоргаарал-биле чугаалап турарлар. Бир эвес дөрт чылды мурунуга ССРЭ-ниң улустурунун ниити продукцияны дайн мурунуга 1940 чылдың деңгээли 41 хуу ашкан турган болза, 1953 чылда улустуң бүдүрүлгезиниң хемчээли дайн мурунунуң деңгээли ийи чартык катап ашкан.

Аар улустурунун талазында чедип алдынган чедишкенинде үндө-зилээш, партия биле чазак улустуң херектел чүүлдериниң бүдүрүлгезиниң күштүг көдүрүшкүнүң сорулгазын салган болгаш амыдыралга чайгылыш чок боттандырып турар. Чинк болгаш аш-чөм улустуру аар мурунда кажан-даа ындыг турбааны темпир-биле хөгжүп турар. Улустурунун бо адырларында капитал салышкыныры дыка көвүдөп, хей-хей чус чаа бүдүрүлгө черлери туттунуп, ажылдап турар фабрикалар эң сайзыранга болгаш бедик бүдүрүшкүнүң дерилгелер-биле пегселенип турар. Бо бүгү болза, массалык херектел бараанарының бүдүрүлгезин бешки беш чыл планыныҥ онаалдарыны дыка ажып турар хемчээлдерге көвүдөдирин хандылар.

Социалистг улустурунун хөгжүлденинде чедип алдынган чедишкенинде өөрбүшкөн, ол чедишкенинде биле чоргаарланмышаан, совет кижилер болза, улустурунун ажылында ам-даа эвээш эвес шыгыгы четпестер бар дээринге тода өтөтү бодунга кылып турарлар. Хей-хей бүдүрүлгелер, харын-даа улустурунун бүдүн адырлары доктаатынган күрүне онаалдарыны күүсетпейн турарлар. Продукция үндүрүлгезин улгаттырырга, күш-ажылдың бүдүрүшкүнүң өстүреринге, продукцияны бот-үнезин чингедиринге бүдүрүлгелерниң эң байлак иштиги курлавырлары ам-даа четпес ажыгалынып турар. Ажыл-агый удуртукчуларыны, партия болгаш профсоюзларны организациларыны мурунакчы дуржуганы шингээдип алып дугайында эзулуг сагыш салышкыны чамдык таварылгаларда курдук декларациялар-биле солутуруп турар. Бо болгаш өске-даа четпестер дугайы совет кижилер соңгулда мурунунуң хуралдарына кончот чиди-биле чугаалап, четпестерниң улгатаанынын илередип, боттарыныҥ бүдүрүлгелериниң иштиги курлавырлары илередиринге болгаш ажылдадып кириеринге дузалал турарлар.

СЭКП ТК-ның бүгү соңгулдуларга соңгулда мурунунуң Кыргырында чугаалап турары: «Алызында барып, ажылчыларга, колхозчуларга, интеллигенцияга—бүгү совет кижилерге чурттага эки болзун дээр, бистин улустурунун материалдыг чаагай байдалы болгаш культурулук денели чыл келген тудум-на, харын хун келген тудум-на бедизин дээр бистер заводтары, фабрикалары, электри станицялары тудуп, калбартып, чаа-чаа демир-орук шугумнарын салып, көздө ажыл-агыйың эң чаа, эң мурунакчы техника-биле чепсегелеп, ол бүгү чүүлдерге кайгамчык хей херекчилерни салып турар бис».

Бистин чуртувуста амыдыралдык байдалдар хун келген тудум кайы хуре экижип турарының, массалык херектел бараанарына өртктерниң доктаамал чингээшкени ажылчы чоннарын амыдырал денелинге кайы хире ажыктыг болуп турарының дугайы, чурттага тудушкунуң кайгамчык улуг калбарышкынының дугайы, совет саядыктың хөгжүлденинде чедишкени-нер дугайы, социалистг культураның өзүлдениниң дугайы депутаттарга кандидаттар-биле ужуражышкынынага совет кижилер улуг күзөл ханышкыны-биле чугаалап турарлар. Оң-биле кады соңгулдулар чер-чериниң совет органдарының ажылында четпестерни илереди, амга чедир-ле чамдык ажылдакчылар чонун хандырылганы хольбакан айтырылганы «аар-саар» чүүлдер кылдыр көрүп, херекке албайн турарын айтып турарлар.

Чүгө хуралдарына болгаш резолюция бижиринге чанчакан, ынчарага кижилер-биле ажылдаарына ынак эвес болгаш бизбес, чонунуң тоң чугула айтырыг негелдерин оюн эртип турар, боттарына даандырган ажылдың тус-тузунче ханылап кирбес ажылдакчылар соңгулдуларны соңгулда мурунунуң хуралдарына шыгыгы шүгүмчүлдөг таваржып турар.

Коммунистг партияныҥ Совет чазактың даштыкы политиказын соңгулдулар болгаш бүгү улус бүрүи дөткүп турар, делегейиң дүшкүрүлү чоруун кошкандырып, улус демократияны чурттары-биле найбардык болгаш акы-думка кады ажылдажылганы быжылаарынче, бүгү-ле чурттар-биле кожа-хөлбээ эки харылзааларны тургузарынче болгаш садыгалажышкыны калбартырынче угланган хемчеглерни ийи-биле дөткүп турарлар.

Ажылчылар биле тараачынарның улуг эвилелиниң бузулбас быжыны, бистин хей националдыг Төрөөн чуртувустуң улустарының найралыны быжыны, бүгү совет ниитиледиң мораль-политиктиг чангыс-эвиниң чалым-хал дег быжыны соңгулдуларны соңгулда мурунунуң хуралдары база катап бүгү-ле күш-биле көргүзүп турар. Ол хуралдар болза, Коммунистг партия улусту-биле, калбак ажылчы массалар-биле кандыг кончот быжык болгаш үртинмес бедирлер-биле харылзашканы тода, чечени-биле көргүзүп турар, партияны, чазактың болгаш улустуң бузулбас каттыжышкынының улуг тургузуучу боттуг амыдыралчы күжүн көргүзүп турар.

Март 14-те совет улус ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаалары чорудар. Коммунисттиң тургузушкунуң оору-биле бүзүрдел чоруп орап күчүлүг Совет Төрөөн чурттуг улам ынайгы чектелишкениниң үндэзиниң үндэзиниң бистин улус партияны мерген угааныг политиказыны боттанылганында деп көрүп турар.

(«Правданың» март 10-дагы мурунуку чүүлүндө).

Германияныҥ социалистг чангыс аай партиязының Төп Комитединиң даргазы Герман Демократтыг Республиканың премьер-министри Отто Гротевольга Германияныҥ Социалистг чангыс-аай партиязыны, ажылчы агызыны көсүк организациларының болгаш удуртукчуларының бирээзи Силерниң 60 хар харлаанырың хунда Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитеди болгаш ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлели Силерге акы-думканы байырын чедирип база кадык чаагай болурунары күзеп тур.

Герман улустуң тайбынга ынакшылдыг күштө-

риниң идегелдиг чөлөңгиж болуп Герман Демократтыг Республиканың тургузушкунуңа, Германияның ажылчы чоннарының амыдыралчы эрге-ажыктары дээр, тайбын болгаш демократтыг үндэзинерге Германияның чангыс-эви дээр, тайбын болгаш улустарыны аймык чок чоруун быжыдарының херээ дээр демиселге моон-даа сонгааргы чедишкенини Силерге күзеп тур бис.

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязыныҥ Төп Комитеди.

ССРЭ Эвилелиниң Министрлер Чөвүлели.

Свердловский соңгулда округунуң соңгулчуларының хуралына Эш Н. М. ШВЕРНИКТИҢ ЧУГААЗЫ

Эштер! Совет улус болза, Совет Социалистг Республикаларының Эвилелиниң Дээди Совединге депутаттар соңгулдуларының хунунге ажылчыларныҥ болгаш тараачынарныҥ бузулбас быжыгалаарыны, улустуң материалдыг болгаш культурулук денелин бедидерин хандырып турар бүдүрүшкүнү күштерин улам ынай хөгжүдериңе угланган бодунуң төрөөн Коммунистг партияның политиказыны шынымынга быжыг бузуурал-биле ужуражып турар.

Коммунист болгаш партия кижилерге эвестер боттарының чангыс-эвини болгаш улус-биле чарылбас харылзаалыг, бодунуң бүгү күштерин ажыл-агый болгаш культура тургузушкунуңа берип турар Коммунистг партияны долгандыр сыйры каттыжканы соңгулдулар хунда база катап чайынандыр көргүзөрлер.

Совет кижилер Коммунистг партияны болгаш Совет чазакты шуут дөткүп турар, чүге дээр, бистин социалистг күрүневистин эрге-чагыргазында ажылчылар болгаш тараачынар, күш-ажылдың болгаш эртемниң кижилери, ажылчы чоннарын хан-дамырында сонуургалды эрге-ажыктарын камгалап турар чонунуң яны-буру кезектеринин төлээлекчилери туруп турар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге сөөлүг соңгулдаалар эрткенден бээр дөрт чыл болган. Бо үнең дүргүзүндө совет улус Коммунистг партияны удуртулгазы-биле улустурунун болгаш көздө ажыл-агыйың, эртемниң болгаш техниканың улам ынайгы хөгжүлденинде, улус ажыл-агыйының бүгү адырларында улуг чедишкенини чедип алган.

Совет кижилер дайн сөөлүндеги беш чыл планын хуусаа бетинде күткөткөш, күштерин болгаш күш-ажылыны харамнамай, коммунистг тургузушкунуң кайгамчык улуг программаны амыдыралда кызымаккай боттандырып турар.

Партияны XIX съездини бешки беш чыл планының талазы-биле директиваларына Совет Эвилелиниң хөгжүлденини оруктары тодаргайлаан. Эрткен чыл болза, улустурунун болгаш көздө ажыл-агыйың улам ынайгы көдүрүшкүнү-биле, национал орулганын өзүлдө-биле, улустуң материалдыг болгаш культурулук денелиниң бедизиниң-биле демделеттенин.

Улустуң бүдүрүлгезин хемчээли дайн мурунуга, 1940 чылдың денелин 2,5 катап ажырган. Социалистг экономиканы бүгү хемчеглер-биле хөгжүтүшкөн, чазак болгаш партия бүгү улус ажыл-агыйының чектелишкениниң үндэзини болуп турган болгаш болуп арттар-даа аар улустурун улам ынай калбартып дугайында сагыш салып турар.

Эрткен чылы аар улустуру кан эзилдирилгени, хөмүр даш болгаш нефть тывыжын, электри энергиязын ажылдап үндүрерин көвүдөдириниң талазы-биле улуг чедишкенини чедип алган.

Амгы үнең эң мурунакчы машиналары, станоктары болгаш дерилгелерин тургузуп турар совет машина тудушкуну дүрген өзүп, база хөгжүлдөп ап турар. Машина тудушкунуң бүдүрүлгелери дайн мурунуга, 1940 чылга бодаарга барык-ла дөрт катап хей машиналары болгаш дерилгелерин бүдүргөн.

Социалистг экономиканың үндэзиниң үндэзини болуп турар аар индустрияны хөгжүтүшкөн, партия болгаш чазак улус херектелиниң чүүлдерин бүдүрүп турар улустурун адырларының дугайы угтайн турар.

Коммунистг партия болза, ийи-үш чылдар дүргүзүндө улустуру болгаш аш-чөм бараанары-биле чонуну хандырттыган чоруун дыка бедидер дээр чинк улустурун күштүг көдүрүшкүнү боттандырып турар.

1953 чылда чинк улустуру эң бедик темпир-биле хөгжөөн болгаш продукция бүдүрүп үндүрүшкүнүң 1952 чыл-биле денээр, 12 хуу көвүдөткөн.

Торгу, дүк болгаш хөндөр пөстери, иштиги хеп аймаа трикотажи, эр, херээжен ут кыялары, үнүш үзүн, маргарини, макарон кылыг-

лары болгаш калбак херектелдин өске-даа бараанары чыл планында ажыр бүдүрүп үндүргөн.

Бинчалза-даа, ол бүгү ам-даа четпес. Улус херектелиниң чүүлдериниң бүдүрүлгезин чонуну соксаал чокка өзүп турар херектелин бүрүн хандырып кылдыр ындыг хемчээлдерге калбартып бүгү аргалар бисте бар.

Партия болгаш чазак чинк улустуру ажылдакчыларының бүгү күженишкенини чүглө бараанарының санын көвүдөдиринче эвес, харын оларны шынырын экижидеринче база угландырып турар.

Чинк улустуру болза, эки кылыгы, чараш кылдыган, бедик шынарлыг бараанарны бүдүрүп үндүрүп ужурулук.

Калбак херектел бараанарының болгаш аш-чөм бараанарының улустуру бүдүрүлгелериниң ажылчылары, инженер-техниктиг ажылдакчылары болгаш албан-хаакчылары партияны бо кийгырына бүдүрүлгө планнарын бүдүрүлгө бурзу хуусаа бетинде күүседирин дээр социалистг чарышты улам-на калбартып харылаар ужурулук.

Бистин колхозтарыны болгаш совхозтарыны улуг чедишкенини чедип алган. Олар дайн сөөлүндеги чылдарда тарылга шөлдерини дайн мурундагы хемчээлин болгаш көздө ажыл-агыйың кол культураларының дүжүтүп ажырган.

Көздө ажыл-агый ам дайн мурунда турганына бодаарга тракторлар, комбайннар, машиналар болгаш көздө ажыл-агый чепсег-херекселдери-биле хей болгаш эки хандырттыган.

Бинчалза-даа, бистин чуртувуста баргылаа чок чедишкенини барымдаалавайн турар. МТС-терниң, совхозтарыны болгаш колхозтарыны хөгжүлденини чедип алдынган денели чонуну, база чинк улустурунун хун келген тудум-на өзүп турар аш-чөм болгаш чиг-эг херектелдерин хандырып шыдаас.

Партия болгаш чазак көздө ажыл-агыйың күштүг көдүрүшкүнүң программаны чогадып кылган. Ол программа көздө ажыл-агый айтырыларының талазы-биле сентябрь Пленумунуң доктаалында, база партияны болгаш чазакты оон дараазындагы шиттирлеринде илереттинген.

Бүгү көздө ажыл-агый бүдүрүлгезиниң үндэзиниң болуп тараа ажыл-агыйың бүгү хемчеглер-биле хөгжүдөр, мал ажылы эң дүрген көдүрөр, картофель болгаш ногаар болуп бүдүрүлгезин чүглө хоорайларын, улустуру төптенини чонуну, болбаазыралык улустурун херектелдерин эвес, харын мал ажылының херектелдерин база долду хемчээлге хандырып турар кылдыр, чөөкү ийи—үш чыл иштинде ычар хандырып—бистин сонгаарланымас сорулгазы ындыг-дыр.

Бо сорулганы күүседирин-биле партия болгаш чазак көздө ажыл-агыйың мергежилдиг кадрлар-биле, база материал-техниктиг бүгү хөрөңгилер-биле хандырырине сагыш салган.

Эрткен чылы МТС-тер болгаш совхозтар 15 аът күжүнө шилчигинген, ниити угланышының 139 муң тракторлары, тарып олуртур 18 муң тракторлары, 41 муң тараа комбайнлары, 69 муң чык автомобильдерин, 2 миллион ажык көздө ажыл-агый чепсегтерин болгаш машиналары алганнар.

Партия болгаш чазак бодунуң кичээлгейин машина-трактор станицялары, совхозтары болгаш колхозтары быжылаарынче мөөңнөөн.

МТС-терниң штаттарында 1250 муң хире трактористерин, трактор бригадаларының бригадирлерин болгаш оларны дузалакчыларын, көздө ажыл-агыйың нарын машиналарының машинистерин кирген.

Билиглерин болгаш ажылдык улуг дуржуглазын шингээдип алган мергежилдиг инженерлерин, техниктерин, агрономдарын, зоотехниктерин улустурун болгаш улус ажыл-агыйың өске-даа адырларында көздө-же чорутулаан.

Партияны ТК-ның сентябрь Пленумунуң доктаалы амыдыралга боттандырып дээр көздө ажыл-агый ажылдакчыларының чүткүлдүг демисели көздө ажыл-агыйың денелин бедидеринге эки сагылдарык болган.

1953 чылдың күзүндө колхозтарга болгаш совхозтарга эрткен

чылга бодаарга агыс черин 13 миллион гектар хөйну, база чайгы чер аядырылганы 3,5 миллион гектар хөйну аядаган. Малды баш саны, эйттиң, дүктүн, сүттүн болгаш көздө ажыл-агыйың өске-даа продуктуларыны белеткели болгаш садып алышкыны дыка көвүдөөн.

13 миллион гектардан эвээш эвек кур болгаш куруккан черлерни шингээдип алырыны күсели-биле 1954—1955 чылдарда тараа культураларының тарылганы калбартырын күрүне талазы-биле чугула сорулгазы партия ТК-ның февраль Пленуму айтыкан, ол черлерден 1955 чылда 1 миллиард 100 миллион—1 миллиард 200 миллион пуд тарааны, оң иштинде 800—900 миллион пуд бараанын тарааны алган турар.

Куруккан болгаш кур черлерни кол нуругулай шингээдип ап турар Казахстаныны, Сибирини, Уралды, Поволжени болгаш Соңгу Кавказты ажылчы чоннары Коммунистг партияны бо дайнычы программаны алдарлы-биле күүседир ужурулук. (Адыш часкаашкыны).

Социалистг экономиканың быжыкканы болгаш хөгжөөнүн, күш-ажылдың бүдүрүшкүнүң чоруунуң бедизини, ажылчы чоннарың орулгаларының көвүдөөнүн чегрээ-биле тараа бүдүрүлгезин көвүдөдир дугайында негелделер биске доктаамал өскөн турар.

Тараа бүдүрүлгезин, ылангы бедик шынарлыг кызылгастык бүдүрүлгезин хөгжүлдө бистин чуртувуста чоңга хей тараалыг, а ол ышка бодунуң ээлчээнде эйттиң, саржагың болгаш мал ажылыны өске-даа продуктуларының бүдүрүлденин бедидер мал чөми тарааларлыг—кукурузалыг, арбайлыг, сула-лыг болуп арганы бээр. (Адыш часкаашкыны).

Кур болгаш куруккан черлерни шингээдип алырың база тараа бүдүрүлгезин улам ынай көвүдөдир партия болгаш чазак бүгү ажылчы чоннарыны улуг патриоттуг херээ деп санап турар. (Адыш часкаашкыны).

Коммунистг партия бирги черини аар индустрияны, мурунакчы машина тудушкунуң, көздө ажыл-агыйың улуг бүдүрүлгезин бистин чуртувуста тургузган.

Сорулга болза, социалистг экономиканы улам ынай хөгжүдериң темпирин күштөдирер болуп Бис болза, кимның-даа талазында кандыг-даа хенертен болуп чорукту болдурбазыңга белен кылдыр бистин чуртувуста улам күчүлүг кылдыр ужурулук бис. (Адыш часкаашкыны).

Совет кижилер болза, алызында социалистг коммунизмге чөөрт шитчилгени хандырып турар күш-ажылдың бүдүрүшкүнү улам ынай бедидер дээр демиселге боттарының күженишкенини каттыштырар ужурулук.

Партия болгаш чазак совет улустуң мурунуга кайгамчык улуг сорулгалары салган. Олар болза, бистин иштисемте кижи бүрүзүндө чүглө кызымак күш-ажылды эвес, харын четпестер-биле шиттирлиг демисежирин база негеп турар.

Бисте ыш болгаш саазын улустурунун, хөмүр даш улустурунун, туду материалдарының улустурунун чамдык бүдүрүлгелери ам-даа куруениң онаалдарыны күүсетпейн турар.

Оң-биле моон сонгаар эптежип болбас.

Бистин бүдүрүлгелериниң бүдүрүлгө планнарын күүседир төлөөдө бүгү-ле эргежок чугула чүүлдерлиг—чаа, эң болбаазырангай дерилгелерлиг, мергежилдиг ажылчы болгаш инженер-техник кадрларык болуп турар.

Сорулга болза, бар турар техниканы бүрүн ажылаары, күш-ажылды шын организа

Свердловский соңгудда округунуң соңгукчуларының хуралына

Эш Н. М. ШВЕРНИКТИҢ чугаазы

(Төңүзү. Эгези I-ги арында).

Чамдык бұдурүлгелерде үчөттүн түзүн-баазын хевирлерин чогаадып тургызарына база социалисттик чарыш талазы-биле медээлер чырына хөй үе-шагы чарыдап турар болгаш бұдурүлгө оналдаларын додур болгаш ажур күүседир талазы-биле диниг тодаргай дузаламчыны ажалчыларга көргүсөй турар.

Ол бұдурүлгелерде чарышта жеже кижи хаара тутунган дугайын хөйүн чугаалап, бұгу ажалчылар бұдурүлгелерде нормалар канчаар күүседир турарының дугайын шоолу чугаалайын турар.

Ындыг чарыштын түнелинде, үчөттүн медээлерин өзүгар аларга чарышта бұгу ажалчылар хаара тутунган, ыңчарга херек кырында бұдурүлгө планнары күүсетинмейн баар чоруктар тургулар.

Будурүлгелерде нормаларын ажур күүседир дээш ажалчы чоннарын чүткүлдүг демиселиниң, бұдурүлгелерде чарышчыларынын муракчы дуржулганын бұдурүлгелерге калбаа-биле непередириниң, күш-ажылдык бұдурүлгүлүүн бедидериниң, планда көрдүнгөн ассортименти талазы-биле бедик шынарлар продукцияны бұдурүлгө үндүрерин көүдөдириниң, бот-үнесин чингелдиниң, ажал-агыл санажалгазын непередириниң аргазы-биле бот-пестерини шиттирдинг узуткаан турар ужурут.

Социалисттик чарышта бар четпестерин узуткаар, массаларны өзүп турар чогаалдыкы инициативаны болгаш иделкейин баштаар, үлетпүрүнүң көдээ ажал-агылын болгаш транспортту бұгу-ле ишти кириштирерин мөңүзээр, бұгу-ле хожудан турар бұдурүлгелерин, МТС-терин болгаш совхозтарны муракчыларның денчелинге чедир көдүрер— бистин практиктинг сорулгавыс мындыг-дыр. (Адыш часкаашкыны).

Үлетпүрүнүң болгаш көдээ ажал-агылын хөгжүлдөз ажалчы чоннарын материалдык чарыш байдалы бедидеринге идиг болган. Эрткен чылы боттуг ажал төлөвириниң денчели дыка бедиз, тарааччыларны орудгалары өскөн.

Партияның болгаш чазактың өртектерин алды удаа чингеткенниң түнелинде 1953 чылда хлөбке, макарон кылдыгы болгаш крупага үрүмектеп садар өртектер 1947 чылды-биле денчээрге барык 3 катал, картофельге болгаш ногоаларга 3 ажыг катал, чигирге 2-ден ажыг катал, эт продуктуларына болгаш мал саржаанга барык-ла үш катал чингез.

Ош-биле холбаштыр көктараа хлөбинге болгаш картофельге чоннуң хергелели өзгөзгөн, эң үнелиг болгаш чемистинг продуктуларга хергелел улгаткан. Этке, эт кылдыгыларынга, чигирге, фруктуларга, казустага, бахчаларга хергелел онза өскөн.

Песке, бөлөн хөпке, бажык херекселинге, арыг-шеверин чүлдөргө негелде бедиз. Бо бұгу болза, улустун материалдык чарыш байдалының өзүлдезиниң херечилели болур.

Бистин чуртувуста улуг чединшиктер чүлө ажал-агыл талазы-биле өвөс, харын культуру тургузушкунунуң талазы-биле база чедип алдынган.

Чуртталга бажычыларының тудушкуну улуг хемчээлдерде чорутууну, школаларның эмнелгелерин, курорттарның, театрларның, киноларның, библиотекаларының, клубтарның четкизи хажык чокка калбарып турар.

Эрткен чылы күрүне бұдурүлгелери, албан черлери, чер-чер Советтери, а ол ышкаш хоорайларның болгаш ажалчы суурларның чону боттары күрүне чезилиниң дузазы-биле нинти шөлү 28 миллион ажык дөрбелчин метр чуртталга бажычыларын туткан.

Школаларның, эмнелгелериниң, поликлиникаларының, санаторийлериниң болгаш дыштанымга бажычыларын, пионер лагерлериниң, уруглар садтарының болгаш асилериниң тудушкунуна, культура-амыдырал бұдурүлгелериниң база албан черлериниң тудушкунуна капитал салышкынының хемчээли 22 хуу улгаткан.

Чуртталга, социал болгаш кул-

тура-амыдырал тудушкуну дараазында чылдарда улам улуг калбарышкыны алыр.

Коммунисттик партия болгаш чазак социалисттик культураның улам ыңайгы чектелишкениниң дугайында, муракчы совет эртемниң хөгжүлдөзиниң дугайында, техниканы депшилтезиниң дугайында, мога чок сагыш салышкынын илередиң турар.

Бистин партиявыс эртемни болгаш ош муракчы кижилерин үнелет турар, чүге дээрге, эртем чокка бурунгаар шимчеп шыдавас бис.

Эртемниң депшилтегин ажалчыныкыны азы чогаалдык бұрузу бисте практиктинг ажыглашкынын дүргөн тып, улус ажал-агылының бұгу адырларына калбаа-биле неперетинип турар.

Капиталисттик чуртта чок болгаш туруп шыдавас-даа бұгу байдалдар бисте совет эртемни болгаш техниканы хөгжүлдөз тургустунган, чүге дээрге, совет эртем коммунисттик тургузушкунуң сорулгаларын боттандырышсаан, улустуң эрге-ажыктарына бараан болуп турар.

Маркстың — Энгельстың — Лениниң — Сталиниң улуг өрөденин ууртулга болдурбушан, Коммунисттик партия бистин чуртувусту коммунизминг долу тилелгезинче бұзурелдиг аппарат чыдар. (Адыш часкаашкыны).

Будурүлгелердин социалисттик аргазы совет нитилелдин бұгу-ле социал кезектерин чангыс-аай кылдыр каттыштырган болгаш холбаштырган. Социализминг тилелзиниң-биле бистин чуртувус өске апарган.

Совет кижилериниң мораль-политиктиг чангыс-зан хөгжгөн болгаш быжыккан. Совет Социалисттик Республикаларының улуг Эвилелиниң улустарының найырдалдык калбаа-биле ажал-агылыны совет нитилелдин амыдыралының хоойлузу апарган.

Улус ажал-агылының бұгу адырларын дүргөн хөгжүлдеринге, тайбының болгаш бұгу улустарының айыды чок чоруунуң чөлөгжини болуп турар Совет күрүениң күчү-шындалы улам-на быжыгыларынга эгэртинмес аргалар социалисттик тургузулга салдынган.

Мурундагы соңгудаларының соонда эрткен үенин дүргүзүлдө совет күрүениң бұгу делегейге аталары хемчээл чокка өскөн.

Бистин даштыкы политиканыс болза, социалисттик экономиканы улам ыңай хөгжүлдеринге, күрүне-лерин эргелелини иштики системизинде хамаарылга чокка бұгу күрүне-лер-биле бот-боттарының аразында харылзааларын быжыгыларынче улганган. Совет чазак болза, социалисттик күрүнең бұдүш-шынарында үнүп турар тайбынга ынакшылдыг даштыкы политиканы өскерилге чокка чорудуп келген болгаш чорудууда-даа турар.

Тайбының болгаш найырдалдын совет политиканы хажык чокка чорудуп турарының тодаргай чинжээ болза, даштыкы херектер министрлериниң берлин чөвүлел хуралы болган.

Европага айыыл чок чорук дугайында, Германияны чангыс-аай, хамаарышкан, демократтыг күрүне кылдыр каттыштырар дугайында, хамаарышкан база демократтыг Австрияны каттап тургузарының дугайында айтырылганы совет төлээлериниң дорт болгаш тода, ак-сеткилдиг болгаш ажык тургусканы делегейниң хөй-нитилиниң кичээнгейин хаара туткан.

Берлин чөвүлел хуралы үк чөвүлел хуралга төлээлтерин келген күрүне-лериниң туруштары эң шын билди алырына идиг болуп, база санал-онадалары ош солчушкунуң чорудууларында АКШ-тың, Англияны, Францияны болгаш Совет Эвилелиниң туруштарының аразында кол чөрүлдөөл тода илереткен-даа болза, улустар аразында дүшкүрүлүг чоруктарын кошкандарының оруктары улам-на тодаргай апарган.

Бүгу делегейге тайбыны быжыгылар дээш ажалчы чоннарын өзүп турар шимчээшкениниң ыйышкыны-биле АКШ-тың, Францияны, Англияны чазактары чепселенишкениниң дүжүренини, азы бети дээрге-ле чепселенишкенини элээн кызырларының айтырыын чединшикниң шиттирлээр чорукка

идиг бээриниң дугайында Совет Эвилели-биле дугуржулгага, база корей айтырыгын шиттирлеп таарыштырарын болгаш Индия-Кыдатка тайбыны каттап тургузары-биле Кыдат Улус Республиканы (Адыш часкаашкыны), а ол ышкаш шуут сонуургалдыг чурттарын киржилгези-биле АКШ-тың, Францияны, Англияны, Совет Эвилелиниң төлээлчилериниң чөвүлел хуралын Женевага чыылдырар дугайында Совет Эвилели-биле дугуржулгага келгенер.

Совет чазактың чорудуп турары тайбының болгаш найырдалдын политиканы, тайбының, демократтыкын өзүп турар лагерин быжыгыларын боттандырышсаан, улустуң хөгжүлдөзүнүн тып турар, чүге дээрге, ол политика делегейниң бұгу-ле бөдүүн кижилериниң сеткил-сагыжынын ханызында чүткүлдеринге болгаш күзел-чалыныга тааржып турар.

Чүлө үнеси хандыр көрөс кижилер бистин даштыкы политиканысты Совет Эвилелиниң кошкак чорунуң демдээ кылдыр үнелет болдулар. Бистин Төрөөн чуртувусу боду дээш туржуп база кандыг-даа агрессорга өлүмүг ойтур шалышкынын берип билир тилелтирбес күчүлүг болуп турарын Ада-чурттуң Улуг дайының дуржулгазы бұгу делегейге көргүскөн. (Адыш часкаашкыны).

Ам тайбының быжыгылар дээш Европаның болгаш Азияны улус-демократтыг күрүне-лериниң Совет Эвилели-биле кады демисежин турар. Тайбың талалакчыларының лагерин тайбыны, социализминг болгаш демократтыны камгалап, дайынын айылындан кижилер төрөлгөстөни камгалап шыдаар аргалы, тилелтирбес күш болу берген. (Адыш часкаашкыны).

Совет Эвилели бұгу ажалчы чоннарын эрге-ажыктарына тааржып турар политика болуп тайбының болгаш улустарының найырдалдын политиканы моон сонгаар-даа камгалап туржур. (Адыш часкаашкыны).

Совет Социалисттик Республикаларының Эвилелиниң Дээди Советинде ам болур деп турар соңгудаларга эр, херээжен ажалчылар, инженерлер болгаш техниктер, эр, херээжен колхозчулар, эртемденер болгаш интеллигенция Коммунисттик партияның болгаш Совет чазактын айтырыган бұгу сорулгаларын боттандыра деп долу шиттирдинг чорук-биле ужуражып турарлар. (Адыш часкаашкыны).

Бо соңгудалар бодунуң төрөөн Коммунисттик партияны долаштыр сыры каттышкан улустуң мораль-политиктиг чангыс-зениниң чаа, тодаргай көргүзүү болган турар дээрзинге чигинмейн барып болур. (Адыш часкаашкыны).

Эштер! Совет Социалисттик Республикаларының Эвилелиниң Дээди Советиниң депутатын мээң кандидатурамны депшиткен силерге болгаш Свердловский соңгудда округунуң бұгу соңгукчуларына ханызы-биле өөрүп четиргенини илередиң тур мен. (Диммиттинг адыш часкаашкыны).

Бодунуң соңгукчуларымыз иделгелдин алдарлы-биле күүседирин орадажып, база Коммунисттик партияны сорулгаларын амыдыралга боттандыра дээш бодунуң күштериниң харамнамай демисежин мен. (Диммиттинг адыш часкаашкыны).

Бистин Төрөөн чуртувустуң чектелишкени дээш кызыгдар чок демисежин шыдаар аргалыг коммунисттерин болгаш партия кезиниң эвестериниң блогунуң кандидаттары дээш ССР Эвилелиниң Дээди Советинде соңгудалар хунюнде бадылаашкынынын бир эл-сеткилдиг бээр силер дээрзинге бұзурелдин илередирин мээң чөпшээрер көрүр. (Адыш часкаашкыны).

Коммунизминг тургузушкуну—улуг совет улус делегериниң! (Адыш часкаашкыны).

Бистин бүгу тилелгелериниң мерген угааның баштыкчызы болгаш организакчызы—Коммунисттик партия делегериниң! (Адыш часкаашкыны).

Совет чазак делегериниң! (Көдүрүшкүнүң байырлаашкыне шилчез, диимиттинг адыш часкаашкыны. Шупту туруп келген).

Владимир областың Александровский соңгудда округунуң соңгукчуларының 1954 чылдың март 8-те хуралына

Эш Н. Н. ШАТАЛИННИҢ чугаазы

Эштер! ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутатын мээң кандидатурамны депшиткен силерге болгаш Александровский соңгудда округунуң бұгу соңгукчуларына чүнүн-даа мурунда чүректин ханызында өөрүп четиргенини илередиң чөпшээрер көрүр. Ол иделгелди күндүткөп күүседир дээш бұгу күжүмү салырынын силерге бұзурелдин. (Адыш часкаашкыны).

ССРЭ-ниң Дээди Советинге моон мурундагы соңгудаларның сөзүндө үлө социалисттик ажал-агылыны, ажалчы чоннарын материалдык чарыш чоруну база культурулгө денчелин соксаал чокка көдүрениң херээнге чаа-чаа чединшиктерин совет улус Коммунисттик партияны удурутгалы-биле чедип алган. Ажалчы адыгы, колхозчу тарааччылар болгаш совет интеллигенция боттарының кызымаккай күш-ажылы-биле бистин социалисттик Төрөөн чуртувустуң күчү-шындалы улам быжыктырганнар.

Коммунисттик тургузушкунуң херээнге канчаар-даа ажык улуг салышкынын чурттуң хөй ишти-политиктиг амыдыралына иделкейлиг кирип турар совет херээженер кирип турарлар. Бөгүн, бүгу-делеги херээженериниң хунюнде, бистин бүгу улусу-биле кады бис алдарлы совет херээженерге изиг байыр чедирбешаан, оларны моон сонгаар-даа чединшиктеринг болурун күзеп турар бис! (Адыш часкаашкыны).

Бүгу соңгукчуларга СЭКП ТК-ның кыйгырында совет улустуң чединшиктерин тода көргүстүнгөн болгаш улус ажал-агылының, эртемниң база культураның улам ыңайгы хөгжүлдөзүнүн талазы-биле сорулгалар салдынган. Ындыг төлөдө чүлө чамдык айтырылгала доктарын мээң чөпшээрер көрүр.

Коммунисттик партияның болгаш совет чазактың хун-бүрү сагыш-салышкынын түнелинде бистин социалисттик индустриявыс хөгжүлдөзү бедик денчели чедип алган. Үлетпүр бұдурүлгезиниң хемчээли дайын мурундагы 1940 чылдың денчелин 1953 чылда 2,5 катал ашкан. Бүгу улустуң нити продукциязы 1950 чыл-биле денчээрге 1953 чылда 45 хуу өскөн. Улуг улустуң революция мурундагы Россияга бұдун чыл иштиле бұдурүп турганы хире продукцияны ам үлө 9 хун бурунүнде-ле берип турарын силерге сагындырайн.

Индустрияны соксаал чокка өзүлдөз капиталисттик чурттар-биле тайбың чарышка бистин Төрөөн чуртувустуң туружун күштедилер, быжыгылар турар. Социализм күш-ажылдык бұдурүлгүлүү эң бедик көдүрениниң дугайында марксизм-ленинниң бодалдын шындыны бистин улустуң күчүлүг хөгжүлдөзү тодаргай көргүзүп турар. Совет чуртта күш-ажылдык бұдурүлгүлүүнү соксаал чокка өзүлдөз дээди техниканы болгаш эртемниң чаалап алышкынынын суурунга чедип алдынын турар. Үлетпүрге болгаш көдээ ажал-агыл бұдурүлгезинге электрэнергияны ажыглаары бистин хунернисте калбак неперээшкенин болуп турар. Ам тудуп турар—Куйбешевтин, Сталинградтын, Волгада Горькийниң күчүлү гидроэлектростанциялары, а ол ышкаш Кама, Обь, Ангара хемнерде, Днепрде Каховканың гидроэлектростанциялары бистин улус ажал-агылыныстың энергия-биле чепселенген болур чоруун дыка бедилер чуртуу электржижидериниң херээнге чаа улуг базымы кылырын болдурар.

Аар улустуң хөгжүлдөзүндө чединшиктер улустуң хергелел чурттарын күштүг көдүренинге таарымчалыг байдаларын белеткэн. Ону барымдалаш, партияның Төл Комитеди болгаш Совет чазак чонунуң бұгу эргежок чугула барааннар-биле хандыктың турар чорун ийи—үш чылдар иштинде шыңгы бедилер төлөдө, чик болгаш аш-чем улустуң дүргөн хөгжүлдөзүндө калбак программаны айткан.

Хергелел чүлдөдөр бұдурүп турар улустуң адырларының продукциязы 1952 чыл-биле денчээрге 1953 чылда 12 хуу, оон иштинде 1952 чылдың ийги чартында удур 1953 чылдың ийги чартында 14 хуу улгаткан. Чик болгаш аш-чем улустуң капитал салышкынының хемчээли дыка улгайдып турар.

Үлетпүрүнүң хөгжүлдөзүндө чединшиктерин Владимир областың чинжээден беши көрүп болур, ында улустуң продукциязының хемчээли 1950 чылга денчээрге 1953 чылга 35 хуу улгаткан.

Ынчалза-даа чедип алдынган чединшиктерге таалап олдуруп шыдавас бис. Ажал-агылыны социалисттик системаны экономиканы улам күчүлүг хөгжүлдөзүнгө эгэртинмес ар-

галарыг. Бисте ам-даа хожудан турар бұдурүлгелер бар, боттарының планнарын күүсетпейн турар бұдун улустуң адырлары беши бар. Үлетпүр продукциязын болгаш ылангыя улустуң хергелел барааннарын бұдурүп үндүренин улгатырарына бұдурүлгелерини ишти кириштирерин бұгу шудуругу-биле дилеп тывар, эң эки ажыглаар ужурут бис Сонгаарлатпас болгаш эң чугула улус ажал-агылы согулга болза, күш-ажылдык бұдурүлгүлүү улам ыңай бедилери, бот-үнесин чингелдири, продукцияны шынарын дыка экижидери болур.

Сөвүтү чылдарда бистин көдээ ажал-агылыны база-ла бурунгаар хөгжгөн. Дайын үзүндө ургөдөтүргөн колхозтар, МТС-тер болгаш совхозтар бүрүн каттап тургустунган, көдээ ажал-агыл амыгы үениң муракчы техниказы-биле улам-на чепселенип турар. Ынчалзажок көдээ ажал-агыл бұдурүлгезиниң амыгы байдалы чонуну аш-чем продуктуларына, а чик болгаш аш-чем улустуң үнүлүг чиг этке өзүп турар негелделерин долу хемчээлди хандырайн, көдээ ажал-агылының техниктиг чепселенишкени колхоз тургузуунда салдынган аргаларга дүүшөй турарын Төл Комитеттинг сөзүлгө Пленуму демдээлгөн.

Партияның Төл Комитеди сентябрьда болгаш чокка чаа болуп эрткен Пленумнарына көдээ ажал-агылыны эң чугула адырларының хожудан турарынын чылдаааннарын илереткен, чокку ийи—үш чылдарда оларны күштүг көдүренини тодаргай программаны айткан. Колхоз бұдурүлгезиниң элээн каш адырларын хөгжүлдөзүнгө колхозтарны болгаш колхозчуларны экономиктиг сонуургалын бедилер хемчелер ажалдап кылдынган, амьдалга чорутууп эгелел берген.

ТК-ның сентябрь Пленумуң сөзүлгө эртен үлө МТС-терин болгаш колхозтарны кадрлар-биле быжыгылар, көдээ ажал-агылының материал-техниктиг базаны күштелдирер талазы-биле элээн ажык кылдынган. МТС-терге чүс муң ажыг агрономнар, зоотехниктер, а ол ышкаш 23 муң инженерлер, техниктер чорутунган.

Чуртка улустуң хергелел чүлдөдөр бұдурүп үндүрерин дыка көүдөдирине бұгу көдээ ажал-агыл бұдурүлгезиниң үндөзүн болуп таара ажал-агылы улам ыңай хөгжүлдөзү онза чугула ужурут-дузалы. ТК-ның чокка чаа болуп эрткен Пленуму тараа бұдурүлгезини шыңгы улгатырарының сорулгалы салган. Тараа бұдурүлгезин, оон дүжүттүүн бедилери-биле кады улгатырарының улуг курауларының бирээзи болза, Казакстанын, Сибирини, Уралдын районнарында, а ол ышкаш Поволжениң болгаш Соңгу Кавказтың районнарында куруккан болгаш кур черлерини шингелди алыры болур. Кур болгаш куруккан черлерини шингелди алыры болза, бұгу улустуң сорулгалы, ону шиттирлээринче Совет Эвилелиниң бұгу обастарының база республикаларының ажалчы чоннары, бирги элчегде аныктар калбаа-биле көдүрүп үнгөн. Совет кижилер партияны болгаш чазактың көдээ ажал-агылы улам ыңай көдүрер хемчелерин изи-биле деткип турарының дугайын ол бұзурелдиг херечилеп турар.

Совет, партия болгаш көдээ ажал-агыл органнының талазында көдээ ажал-агылы удурутун үндөзүнү-биле экижидер хемчелерин партия болгаш чазак чорудуп турар. Ам кол чүве болза, колхозтарны, МТС-териниң база совхозтарны ажалын өзүлүг организаттары, чамдык партия, совет болгаш ажал-агыл ажалдакчыларының көдээ ажал-агыл бұдурүлгезин тооп көрбейн турар чорун чок кылыры болур.

Көдээ ажал-агылда четпестер колхозчуларын боттарында дыка хамааржур. Күш-ажылдык сагылачуруму ам-даа куду, колхоз бұдурүлгезинге колхозчулар шупту долу хемчээлди киришпейн турар, колхозчуларын күш-ажылы багай организастатынган, хөй-нитиниң өрөгизин кайы хамаан чок көр фактыларыг колхозтар ам-даа үнөш эвөс бар. Ол четпестерини шиттирдинг узуткаар херек.

Бүгу соңгукчуларга соңгуда мурунуң Кыйгырында партияның Төл Комитеди болза, бистин алдарлыг колхозчу тарааччыларымыс, МТС-териниң болгаш совхозтарны ажалдакчылары хожудан турар районнарын болгаш колхозтарны муракчыларыны денчелинге чедир кыска ууусавда көдүрер, ховуларны дүжүттүүнүң база мал ажалының продуктулуунун нити дыка көдүрүшкүнүң чедип алыр дээш бұгу үштерин салыр дээрзинге иделгелди илереткен. Колхозчу тарааччылар МТС-териниң болгаш совхозтарны ажалдакчылары ол сорулганы ал-

дарлы-биле күүседир дээрзинге чигиниң турбас. Көдээ ажал-агылыны ажал-ишчилериниң бот херекти күүседиринге иделкейлиг дузаламчыны хоорайларны ажалчы чоннары бұгу совет улус көргүзөр.

Көдээ ажал-агылы улам ыңай көдүрери болгаш колхозчуларны материалдык чарыш чоруну бедидери дээш демиселге бистин күрүне-лериниң быжыкынын үндөзүн, совет нитилелдин коммунизмче чоруту шимчээшкениниң кол күжү болуп турар ажалчы адыгы-биле тарааччыларны эвилели улам быжыгар. (Адыш часкаашкыны).

Совет улустуң үргүлчү өзүп турар материалдык болгаш культурулгө негелделерин эң долу хандыраарының дугайында сагыш салышкыны болза, Коммунисттик партияны болгаш Совет чазактың ажал-чорудууларының дээди хоойлуу, коммунисттик тургузушкунуң программаны эң чугула кезээ болур.

Улус ажал-агылыны шити көдүрүшкүнүң үндөзүлгө, ССРЭ-ниң национал орудгалының соксаал чокка өзүлдөзү болуп, ажалчыларны болгаш албан-хаакчыларын херек кырында алыр ажал төлөвир база колхозчуларны орудгалы доктаамал бедип турар: аш-чем болгаш улустуң барааннарына өртектер чингеп турар; социал хандырылга, кадык камгалалына, чырыдышыгына, чуртталга болгаш культуру тудуунга чарыгдалар улгайдып турар; совет садыг экижип турар. Хоорай бүрүзүңө, көдээ район бүрүзүңө совет кижилерге эргежок чугула бұгу барааннары сатып ап болур ындыг үе ырак эвөс.

Моон мурундагы соңгуда кампаниязының сөзүлдө эртен үениң иштинде он-он муң школалар, эмнелге черлери, санаторийлер, дыштанымга бажычылар, клубтар, театралар, номчулга бажычылары, библиотекалар тутунган. Партияның болгаш чазактың онза сагыш салышкынының чүлү болза, чуртталга чылдар болур. Дайын сөзүлгө чылдарда хоорайларга болгаш ажалчы суурларга ажалчылар, албан-хаакчылар чурттаар 183 ажык миллион дөрбелчин метр чуртталга шөлдери, а көдээ черлерге—колхозчулар чурттаар дөрт миллиондан хөй бажычтар тутунган.

Кылдынган чүлө хөй-ле, ыңчалза-даа бисте чуртталга черлери ам-даа чедипшес, ыңчангаш партия ажалчы чоннарын чуртталга байдалын улам ыңай экижидерин улам улуг энергия-биле чедип алыр деп турар.

Коммунисттик тургузушкунуң чаа сорулгалары-биле холбаштыр ажалдакчыларны шын шилин алыры болгаш таарыштыр тургузары улам улуг ужурут-дузалыг болуп турар. Кадрлар шилип алыр дугайында лениниң айтышкынар амыдыралга ам-даа багай чорутуун турарын партияның XIX съездинге демдээлгөн. Ол четпес чорук амга бедир беши азы эртинмээң. Чамдык министрстволарда болгаш ведомстволарда хожудан турар уастоктар кадрлар-биле быжыгылатын маан, кандыг-бир чугула албан-хүлээлгө төлөптин эвөс ажалдакчылар болганчок-ла томуллатырып турар. Көдээ ажал-агылыны баштап турар албан черлерин болгаш организациаларны кадрлар-биле быжыгылаары база негетинип турар. Чамдык колхозтарның даргалары кончуг кошок. Улус ажал-агылының бұгу адырларын, хамиктын мурунда көдээ ажал-агылы удурутун үндөзүнү-биле экижидерин күзээр болуусу—а ону бис кончуг күзеп турар бис!—ажыдакчыларыны шилип алырының болгаш кижиздериниң херээ экижидери биске эргежок чугула. Ол билдингир: кадрлар бұгу үнесин шиттирлээр-ле болга

Владимир областың Александровский соңгулда округунуң соңгукчуларының 1954 чылдың март 8-те хуралына

Саратовский - Ленинский соңгулда округунуң соңгукчуларының 1954 чылдың март 9-та хуралына

Эш М. А. СУСЛОВТУҢ чугаазы

Эш Н. Н. ШАТАЛИННИҢ чугаазы

(Төнчүзү. Эгези 2-ги арыяда).

Александровскийниң соңгулда округунда беэин өдөк одобренениң аягында дугайында хөй доктаалар бар-дыр, а хөй-хөй колхозтарга өдөк ам-даа сөөртүмүзүн.

Чижек кылдыр алырга, дүжүттү бедидер дугайын чугаалажырындан болгаш харын-даа бо айтырыг талазы-биле чагыг-сүмө бээринден ойталавас, а хынан кээрге дүжүт чүдөн хамаарырының бөдүүн чүүлдерин беэин билбес ажалдакчылар бисте ам-даа эвээш эвес. Эң-не айыылдыг чүве болза, ол кижилер оларга дааскан херекти өөренип көөрүңгө күш үндүрбей турары болур. Ындыг ажалдакчылар колхозтарже чоруткаш, эпок байдалга болгачок-ла таваржы бээр болгаш оларны сургакчылаашкыны кылдыр-даа аажык бербиз терле билдигир.

Колхозта ажал-херектиң байдалын чүгө кыры-биле эрегедейл көргүзөр болгаш анаа тодаргай дуза чедирбес ажалдакчыларны чеме-лээри чөптүг деп болуп турар мен.

Бисте, канчап-ла хөй машиналар, тергелер, материалдар чөптүрөдүп алырының дугайын бодап-сактып чоруур, а бар аргаларың эң эки болгаш ажалдыг ажалдакчылар дугайында чүдөн-даа эвээш сагыш салып турар ажалдакчылар барын чугаалаар херек.

Кадрлар-биле ажалда четпестер көдөз ажал-агыдан четкестер-биле көргүстүдү. Ынчалзажок, ол дээр-ге ындыг ындыг ажалдакчылар улус ажал-агынын өске адырларында чок дээни эвес-тир. Ол дээр-ге, чүгө амгы үеде партияның болгаш чазактың салтаны сорулгалары чедикшиңниң күүседери көдөз ажал-агы органиарындан, МТС-терден, колхозтардан, совхозтардан улуу-биле хамаарырың барымдалаш, оларны эки ажалдакчылар-биле быжыглаары оңа эргежок чугула болуп турарында болур.

Ажал-агы болгаш культура тургузушкунуң бүгү участооттарына кадрлар-биле ажалды бүгү талагы экижидер херек. Анаа бүгү эргежок чугула аргалар бисте бар. Бистиниң чуртувуста билилгик, культурут, херекти эки билер, бедик харысалганы билпир турар болгаш херекти чедикшиңниң бурунгаар шимчедип шыдаар кижилер чедикшес эвес.

Ындыг кижилер хөй болган турум-на, бистиниң партия болгаш совет аппаратының бүгү эвенюларының ажилын улам дүрген экижерде бис база бисте ам-даа бар бюрократизм, ажал чызыр чорук дээр ышкыш, ындыг хоралык чүүлдерин дүрген ууткаар бис.

Бистиниң чуртувустуң ажалчы чоннарының ажал-агы болгаш культура тургузушкунуңа чедип алган чедикшиңнери совет нитилел база күрүмө тургузуунуң улуг күжүн болгаш канчаар-даа аажок артык күштүң бүгү делегейге тода көргүзүп турар. Ол чедикшиңнер болза, ажалчыларның, тараачынарның, интеллигенцияның чогаалдык күш-ажылынын, ажалчың аңгынын болгаш тараачынарның бузулбас эвелединниң, Совет Эвилелиниң улустарының үзүлбес найралының түнөөдери болур. Совет улустуң тилелгелери геиналдыг Ленининиң

тургусканы Коммунистиг улуг партияның мерген угааныг удуртулганың ачызында, партияның ажалдап кылганы болгаш ССРЭ-ниң бүгү улустарының үндезин, амдыралчы эрге-ажыктарына дүжүп турар политикамы амдыралга чайгылыш чок болгаш быжы-биле чорудуп келгенниң түнөөлинде чедип алган. Партияның, чазактың болгаш улустуң улуг, бузулбас каттыжышкыны—бистиниң бүгү тилелгелеривистиниң үнөр дөзү бо-дур!

Эштер! ССРЭ-ниң Дээди Советинге моң мурундагы соңгулдалардан бээр эрткен чылдарда, совет эрге-чагырганың туруп келгенниң бүгү үезинде ышкыш, партия ийи системаларның тайбың кожа-хөлбө туруп болурунун лениниң принципин барымдалаш, улустар аразынага тайбыны хандырааның политиказын өскөрүш чок чорудуп келген.

Моң мурундагы соңгулдаларның сөөлүнде эрткен үеде улустар аразына эң кол шиптирли-чүве болза, тайбының, демократияның болгаш социализмниң лагерин улам ылай быжыглаары болуп турган.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак тайбының база улустар аразына кады ажалдакчыларның политиказын быжы-биле, чайгылыш чок чорудуп турар. Ол-ла үеде, капиталисттиң күрүндериниң реактив бөлүктөрүнүн чимденишиңнерин өөренип көргөш, партия болгаш чазак совет улустуң тайбың амдыралчы халдарын дигитиптер калдыг-даа агрессорга ойтур шыышкыны бээр төлөөдө, бистиниң Төрөөн чуртувустуң камгаларың чүзүп быжыглаары эргежок чугула деп санап турар.

Бистер, совет кижилер, келир үеде бузулдуң көрүп турар бис, база бодувустуң улзувустуң ааскежиктиң тайбың чуртталганына бистиниң Коммунистиг партиявистиниң баш бурунгаар салган улуг сорулгаларын амдыралга боттандырып турарының болгаш чугаакожа боттандыраарының быжы-биле билпир бис!

Эштер! ССРЭ-ниң Дээди Советинде болур деп турар соңгулдаларны совет кижилер улус ажал-агынын болгаш ажалчы чоннарының материалдыг чаагай чоруун улам ылай көдүрери дээр чедикшес байдальда уткуп турар.

Делегейде эң демократтыг Конституцияга үндөйлөп чорудуп турар ССРЭ-ниң Дээди Советинге соңгулдалар болза, кезезде коммунисттерниң болгаш партия кижигүнү эвээртенч бузулбас блогоунуң өдүлү тилелгези болуп эртип турган. Ам болур деп турар соңгулдаларга ажалчы чоннар база-ла коммунисттерниң болгаш партия кижигүнү эвээртенч блогоунуң кандидаттары дээр боттарының бадылаашкынын чагыс эл-сеткилди бээр дээрзингиз чыгынып турбас. (Ургүлчүлээшкениң адшы часкаашкыны).

Бистиниң социалистиг Төрөөн чуртувус делегеризин! (Дикмиттиң адшы часкаашкыны).

Коммунисттерниң тургузукчузу — улуг совет улус делегеризин! (Дикмиттиң адшы часкаашкыны).

Бистиниң Төрөөн Коммунистиг партиявиска алдар! (Дикмиттиң үргүлчүлээшкениң адшы часкаашкыны).

Соңгулдаларга алдар кылдыр НЕФТЬ ТЫВЖЫНЫҢ КУРЛАВЫРЫ

БАКУ. «Орджоникидзе-нефть» трестиниң ийги тывжының коллектив кывар чүүлдү улгаттыры-биле чаа курлавларыны дилеп тып турар. Чыл эгезинден бээр маңаа ажалдавай турган дөрт скважиналар ажилдап эгелээш. Шинчилел ажалдары чер иштиңи казар байлактарын ажалдалга кирерин дыка экижидерине арганы берген. Ам скважиналарың 60 хуузу дүргөдөк чурум өзүгаар ажилдап турар, оң ачызында нефтиниң хонукта тывы 4 хуу улгаткан.

Ийи горизонттарың чагыс угла ажалдалга кирер чорук улуг ажал-дузаны берип турар. Учасоктор начальниктери Мустафаев биле Багдасаров олар сөөгү үениң дурдузунда бо методу ажаллаш, мурнуңагызынга бодаарга ийи, үш чартык катап хөй суук отулар чүүлдү олардан ал турар апарганнар.

Ийги тывжың нефтичилери ССРЭ-ниң Дээди Советинге соңгулдаларга алдар кылдыр чарышпышсаң, ийи айның планындан ажал чүс-чүс тонна кывар чүүлдү тыпканнар. Олар кварталдың социалистиг хүлээлгелериниң күүсөдөзүн

доосканнар. Март 3-те чаа чедикшиңнер чедип алдыган: Мустафаевниң участоотуна анаа турган скважина ажалдалга кирген.

ПЛАНДАН АЖЫР ЧҮБК АВТОМАШИНАЛАРЫ

МИАСК (Челябин область). Март 2-де Уралдың Сталин аттыг автомобиль заводунуң кол конвейеринде пландан ажыр кылдырган ээлчег автомобиль үнгөн. Ол болза, ССРЭ-ниң Дээди Советинге соңгулдаларың хүнүңгө чедир коллективтиң алганы хүлээлгени доосканы ол.

Заводтуң коллектив автомашиналар, артык кезектер болгаш өске-даа продукция бүүдүргөзүн үзүктел чокка улгаттырып турар. Ук коллектив боду чоруур комбайннарның моторларын кыларының болгаш чүдүрүп чорударының талазы-биле квартал планын март 14-ке чедир доозар деп шиптирлээш. Ол моторларның чартык кезини Красноярскайе болгаш Сырзаныч хуусааның бетинде чүдүрүп чоруткан. Ийи айның планындан ажыр ол ышкыш эвээш каш миллион рубль түңүг автомашиналарның артык кезектерин кылып үндүргөн.

(СЭТА).

Эштер! Совет Социалистиг Республикаларың Эвилелиниң Дээди Советиниң депутатыңа кандидат кылдыр мени депштикеш, мен өз силерниң көргүскениң бедик хүндүктөл болгаш идегел дээр хамыктың мурунда силерге болгаш Саратовский-Ленинский соңгулда округунуң бүгү соңгукчуларына чуректин ханымындан өөрүп четиргеиниң илередирин чөптүрөп көрүңер. (Адшы часкаашкыны).

Силерниң идегелериниң херек тырыга алдарлы-биле шыныктырың дээр күштериниң харамна-мазымы силерге бүзүредип тур мен. (Адшы часкаашкыны).

Бистиниң бүүдүзүмө туруп турары-вес, ССРЭ-ниң Дээди Советинге соңгулдалар болза, бистиниң чуртувуска, бүгү совет кижилерге шыгарангай болушкуну болуп турар. Олар болза, бүгү совет улустуң болгаш тус-тус хамааты бургузуунуң хандыраанын сонуургалды эрге-ажыктарын илередип турар. ССРЭ-ниң Дээди Совети өзүлүг улустуң эрге-чагырганың дээди органы болуп турар, ол дугайында Владимир Ильич Ленин мында деп бижээ: «Ол эрге-чагырга бүгүлө аажык, бүгү чүвени массага көздүдүр кылып турар, массага чедиптир, шуут массадан үнүп турар, улус массаның болгаш ооң тура-соруунуң дөрт, шуут органы болуп турар».

Соңгулда кампаниязынга совет кижилерниң эң ханы сонуургалы Совет күрүнесин дээди органыга чүгө улуска бердинген, анаа бүзүредилг болгаш шычы бараан болуруна белен, улустуң эң төлөпиг оолдарын болгаш кыстарын соңгук күлөддөндө эвес. Совет улус, ССРЭ-ниң Дээди Советинге депутаттарың соңгусушсаң, оң-биле кады эрткен чылдан дургузунда бодунуң тургузукчу күш-ажылының түнөөдөрүн үндүрүп, Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың боттандырып турар политиказының херек кырында шыныңын хынап, бодунуң тура-соруун болгаш келир үеде боттандырып журулуп политикага хамаарыштыр болууну канчаар көрүп турарын илередип турар.

Улуска удур миллионерлер болгаш миллиардерлер тергиден, а парламентарилерге соңгулдалар соңгукчу ажалчы чоннарга хамаарыштыр бүү-ле бодунуң болур кызыгарлаашкынының, хээлидешкениниң, нүүлдөшкениниң, кыжа-нышкынының болгаш дөрт дерзиндешкениниң байдаларында эртип турар буржуаз күрүндөрдөй ылгыштыр, бистиниң соңгулдаларың болза, чайгылыш чок шычы социалистиг демократизмниң байдаларында чорутууп турар. Совет Конституция хамаатыларың национал, расазы болгаш эр-херээжени хамаан чокка оларның бүрүн дең эрген хандырып турар. Бисте мөлчүкчүлөр болгаш мөлчүктөнер шагдала чок, нитилелде хамааты бургузуунуң байдалы оң эт-хөрөңгилг болгаш албан-дужалдыг байдалы азы бодунуң укталыш үнгөн национал болгаш расазы-биле эвес, а оң хууда күш-ажылы-биле, хууда арга-мергежилдери-биле тодаргайла-тынып турар.

Бисте ол бүгү болза, буржуаз парламентарилерниң соңгулдаларына көстүп көрбөш, соңгукчуларың бедик политиктиг болгаш бүүдүргө-чи идегелериниң байдалын хайныктырып, Дээди Советке соңгулдалар талазы-биле бистиниң соңгулда кампаниявисты эң байлак утка-шынарлыг башкарып турар.

Совет улус Коммунистиг улуг партияның мерген угааныг удуртулганы-биле бодунуң Төрөөн чуртувунуң шыларангай чедикшиңнерин дээр ам болур соңгулдаларга сетки-сагыштың чоргалтанышкыны-биле ужуражып турар.

ССРЭ-ниң Дээди Советинге мурунда болган соңгулдаларың сооңа эрткен үениң дургузунда совет кижилер Коммунистиг партияның бүгү ажал-чорудулагызы бодунуң улзуунга кызыгар чок бараан болуп турар, партия болза улустуң мурнуңа бодунуң бүгү хүлээлгелери өскөрүш чокка бүрүн күүсөдип турар дээрзинге улам ханызы-биле бүзүрөөнер.

Коммунистиг партия 1950 чылда соңгулдаларың чорудуп турган, социалистиг үлөтүрүнүң болгаш көдөз ажал-агының чайгылыш чок өдүлүрүшкүнү дээр демсегирин улуска аазан. Ол аазашкыны бүрүн күүсетингенни ам бүгүдө көрүп турар. Бистиниң социалистиг экономикавист эрткен дөрт чылдарың дургузунда бодунуң хөгжүлдөзүнө алымындан шыларангай түнөөдөри чедип алган.

1950 чылдың соңгулда кампаниязында бүгү үлөтүрүнүң нитиң продукциязы ыңчан дайын мурундагы деңгелди 41 хуу ашкан турганыга совет кижилер дурүм өзүгаар чоргаарланып турган. 1953 чылда

ССРЭ-ге үлөтүр бүүдүргөзүнүн хемчээли дайын мурундагы, 1940 чылдың деңгелин ийи чартык катап ашкан.

Бистиниң күрүневистиниң экономикавист күчүзүнүң үндезин—аар үлөтүр бо чылдарың дургузунда улам-ни дөгүшп быжыккан. Чижээлэрге сөөлүг дөрт чылдарың дургузунда каң эзилдирлгези барык 15 миллион тоннага өскөн. Каң бүүдүргөзиңде чедип алдыган чүгө немей өзүлде беэин хааның Россияның чылда бүүдүрүп турган канчандан үш чартык аажы катап өскени олдур.

Дөрт чылдарың дургузунда нефть тывыгы барык 19 миллион тоннага улгаткан. Хааның Россия чыл бүрү чүгө 9 миллион тонна нефтини тып турганын сагыңдырып көрөй. Бо чылдарың дургузунда хөмүр даш тывыгы 85 миллион тоннага өскөн, а Россияга революция мурунда үеде хөмүр дашты чүгө 29 миллион тоннамы тып турган.

Көдөз ажал-агы талазы-биле чыгының чок чедикшиңнер чедип алдыган, ыңчалза-даа олар бисти хандырабай турар. Тарылга шөлдери калбарган, көдөз ажал-агының «м культураларының дүжүттөри бердээш. Бистиниң колхозтарың, совхозтарың болгаш МТС-теривис эң мурнакчы техника-биле чөптөлгөн. Чүгө сөөлүг дөрт чылдарың дургузунда беэин көдөз ажал-агы күрүндө 587 муң тракторларың (15 аът күжүңгө шилчедерге), 181 муң комбайнларың, 267 муң чүкч автотракторларың, көдөз ажал-агының өске-даа хөй-хөй машиналарын болгаш чөптөлгөн алган.

Капиталистиг чурттарда байдал-биле таныжып тургаш, бистиниң ажал-агы чедикшиңнеривистиниң дугайын улуг барымдаа болгаш чоргаарал-биле чугаалап болур бис. Төгүгө шагдала буруу шаптыргай, бүүдүргөзүнүн капиталистиг аргазы ооң кошкар суларааныңың дугайында бүү-ле чаа-чаа бүзүредилгелериң хүн-бүрүзүңде берип турар. 1953 чыл болза капиталистиг чурттарга өзүп турар экономикавист бергедөшкениниң чыгы, бүүдүргөзүңнүң кызырлышкыны болгаш улус массаларың амдыралың улам ыңайгы дорайтаашкыны чыгы болган.

Американың Каттышкан Штаттарың алгаш көрээли. Чөптөлгөнниң киннериниң эидере бүүдүргөзүн, бүгү экономикавың милитаризациязың чорудуп турбуже, мында экономикавист кризис илергей-ле өзүп олурар. Америк ажалдакчылар кризистиниң демоктерин чачыраар азы оларны «төвүнчектелер эргилде», «шоолуг эвес чавызаашкыны», «ажыл-херектиң илдепкейни кудулаашкыны», «бүүдүргө чавырышкыны» дээр ышкыш өске-даа сөөчүштөр-биле чаарып чеже-даа орадалжып турза, ол бүгү демоктер шуут-ла алден апарган, шивегейни шоодай иштиңге чажырып хоржок-ла болгай! Америк экономикавың хөгжүлдөзүнүн перспективаларыңа хамаарыштыр дүвүрээзиниң хөөнөр оон туржук реаксылыг парламентке беэин болганчок-ла үнүп турар.

Бир эвес 1953 чылдың дургузунда Совет Эвилелиниң үлөтүрүнүң нитиң продукция үндүргөзү 12 хуу улгаткан болза, ол-ла үениң дургузунда АКШ-ка 1953 чылдың марттан эгелтеш үлөтүр бүүдүргөзү 10 хуу кызырылган, а каң эзилдирлгези 1953 чылдың декабрьда 22 хуу кудулаан. Муң-муң бүүдүргөзүлөр болгаш фирмалар хандынып турар. Чүс-чүс муң ажалчынар ажал чоктарың армиязың көүдөтпешсаң, кудумчу же үндүр октадырып турар.

Коммунистиг партия эрткен соңгулдаларда совет улустуң амдыралың материалдыг болгаш күчтүлүг деңгелин бедидер дээр демсегирин улустуң мурнуңа хүлээнип турган.

Ол-даа аазашкыны амдыралда чайгылыш чок боттанып турарың бүгү совет кижилер көрүп, боттарың амдыралыңдан билпир турарлар. Бистиниң чуртувустуң экономикавың нитиң өздөлдөш-биле кады, ол өзүлде үндөлдөш бистиниң улустуң материалдыг чаагай байдалы болгаш культурулгү деңгели чыл келген турум-на бедил турар. Бистиниң күрүневистиниң бүрүн-биле улусту болуп турар национал орулгазы өзүп турар. Ажалчыларның болгаш албан-хаакчыларның ажал төлөвириниң фондустары өзүп турар. Колхозчуларың орулгалары улгаткан. Совет чазак ажалчы чоннарың эрге-ажыктарыңа таарыштыр өртктерини үргүчү чыгыдырың политиказың чорудуп турар. Сөөлүг дөрт чылдарың дургузунда бараанарың өртктер дөрт удаа чыңгөн, ол болза чонга кайгамчык хөй аажыкты берген. Бир эвес 1950 чылдың январьда турган үрүмөктөп садыг-

лаар өртктерини амгызынга бедидер болза, бо аразында хөбөкө, этке, эт продуктуларыңа ак саржага, картофельге фруктуларга, ногааларга өртктер ийи аажык катап кудулаан болур. Чигирге, хөвөн-саазың пөстөргө болгаш оон-дөз өскөлөргө өртктер барык үштүң биринге чыңгөн. Бо бүгү хемчелерини боттандырганың түнөөлинде, совет өг-бүлө бургузуңуң бюджет аажок жижип, ажалчы чоннарың садып алышкыны болгаш улус херегелериниң бараанарыңа херегелди айка улпаткан.

Капиталистиг чурттарда байдал кырынай удурланышкар болуп турар. Ында чүс-чүс миллион ажалчы чоннарың материалдыг байдалы чыл келген турум-на дорайтап турар. Чижээлэрге, Англияда аш-чем продуктуларыңа болгаш хеп аймаңга өртктер өзүп, квартира хөлөзү дыка улгадып, оодаар чүүлдүң, электротөзүмүң болгаш коммунал чүүлдерини өртктерин аара-таан. 1951 чылдың октябрьдан бээр үениң дургузунда хөбөкө, саржага, быштакка, риске болгаш шайга өртктер 50 аажы хуу өскөн. Сөөлүг алды чылдарың дургузунда Францияда көдөз ажал-агы бараанарыңа өртктер 2,5 катап, а үлөтүр бараанарыңа—4,5 катап улгаткан. Диргелин чоруп олурар экономикавист кризис капиталистиг чурттарың ажалчы чоннарыңа чаа-чаа човула-түргөдөлгөдөр таварыштыгар.

Бистиниң чуртувуста социалистиг культураның болгаш эртемниң хөгжүлдөзүнө база улуг чедикшиңнер чедип алдыган. Бүүгү ажалчыларны, бүгү тараачынарны культурутуң, эртем билилгилг кылдыр деп сорулгалары боттандыраар дээр партия болгаш чазак чүткүлдүг демсегип турар. Совет эртемниң аталдары өскөн. Бистиниң эртемденеривис билилгелериң бүгү адырларыңа чаа ажалчыларны-биле эртемни байлдып, турттуң бүүдүрүкчү күштерин хөгжүдөргө идепкейлиг киржиң турар. Бистиниң социалистиг, өзүлүг улустуң уран-чүүлүвүс совет кижилерде болгаш турттуң иштиңден ырак дашкаар-даа изиг ынакшылды чедип алган.

ССРЭ-ниң Дээди Советинге соңгулдалар Совет Эвилелиниң бүгү делегей байдалын улам ылай быжыглаарың болгаш оон аталдарың өзүлдөзүнүң байдалында эртип турар.

Совет күрүнесиниң даштыкы политиказы чаа дайыны болдурбазынче болгаш бистиниң улзувуска тайбың күш-ажылы хандыраарың, база оң чаагай байдалың соксаал чокка бедидеринче өскөрүш чокка улганган. Бистиниң күрүневис улустар аразыңа тайбың болгаш найрал дээр, күрүндөр аразыңа чогумчалы харылзааларың доктаадып тургузар дээр туруштуг болгаш чайгылыш чокка демсегип турар. Бистер өске чурттарың иштиңи херектеринге киришпестиг туржунга туржуп, яны-бүрү нитилелдиг тургузулуп күрүндөрүң үр үениң иштиңде тайбың кожа-хөлбө туруп болурун болдунар аргалы деп санап турар бис. Бистиниң чуртувус 50 аажы күрүндөр-биле калбак садыгы чорудуп турар. Совет Эвилели-биле даштыкы чурттарың аразында бүү-ле болдуруп болур төлөөлериң солтүштүңуң чыл келген турум күштөтөл турар.

Совет күрүнесиниң бүгү делегейиниң улустарының үндезин эрге-ажыктарыңа тааржып турар тайбыла ынакшыды даштыкы политиказы улустар аразының дүшкүрүлүг чоруктарың кошкардырыңа ийи берип, реаксылыг империалистиг күштериниң үлөдөшкениниң шактыктап, амгы үеде улустар аразының бүгү амдыралыңын эң шиптирлиг күштериниң бирээзи апарган, тайбының болгаш демократияның улуг лагерин быжылгап турар.

Улус демократиязың чурттары Совет Эвилели-биле сырый, акыдуңмалышкы каттыжышкында өзүп, быжыгып, тайбыны камгалары дээр демсегип турар. Совет Эвилелиниң дуржугазы ол чурттарың улустарының социалистиг экономикавың үндөзүн чедикшиңниң туудуп тургузурыңа дузалал турар.

Дээди Советке соңгулдаларга бистиниң Төрөөн чуртувус бодунуң күштериниң чөптөлгөнниң, экономикавың болгаш культураның күчүлүг көдүрүшкүнүң байдаларында ужуражып турар.

Бо бүгү чедикшиңнерин чүңчү ачызында чедип алган бис? Капиталистиг тургузушкундан артык күштү улам-на тодаргай болгаш билдирп-биле көстүп турар бистиниң социалистиг нитилелдиг тургузувустуң ачызында ол чедикшиңнериниң чедип алган бис.

Бистер ол чедикшиңнерини коммунизминиң өзүлүг тургузукчулары

болуп турар бистиниң ажалчы аңгы-ыстыд, бистиниң колхозчу тараачынаривистиниң, бистиниң совет интеллигенциявистың кызымаккай күш-ажылының ачызында чедип алган бис.

Бистер ол чедикшиңнериниң улуг Лениниң тургусканы Коммунистиг партияның ачызында чедип алган бис. Партияның удуртулганы болгаш оон хүрээлениң сырый каттыжышкыны совет тургузуңуң база оон бүгү чедикшиңнериниң быжымы болгаш сыныш чогууну шиптирлиг чүүлү болуп турар.

Ажал-агы болгаш культура тургузушкунуң бүгү адырларыңа, а ол ышкар даштыкы политиказы талазы-биле бистиниң чедикшиңнеривис маргалдаа чок. Ынчалза-даа партия чедип алдыган чүүлөг доктаавас, четпестерини дидами-биле илередир, улам ыңайгы хөгжүлдөниң курлавларың болгаш аргаларың илередир, бодунуң мурнуңа чаа-чаа улуг сорулгаларың салып болгаш бурунгаар чайгылыш чок баар деп бисти өөрөдип турар.

Чурттуң бүүдүрүкчү күштериниң соксаал чок, дүрген хөгжүлдөзүң дээр, бистиниң социалистиг үлөтүрүң үштүң улам ыңайгы чөптөлгөнниң болгаш көдөз ажал-агының күштүг көдүрүшкүнүң дээр, улустуң материалдыг чаагай байдалын болгаш культурут деңгелин чайгылыш чок бедидер дээр, бистиниң социалистиг күрүневистиниң күчүзүн болгаш күштерин бүгү хемчелер-биле быжыглаары дээр, тайбыны камгалары болгаш быжыглаары дээр, бистиниң чуртувуска коммунистиг нитилелди туудуп тургузары дээр, демсегиле бүгү совет кижилерини Коммунистиг партия соңгукчуларга бодунуң Кыйгырымыңа кыйгырып турар.

Партияның Төп Комитетиниң болгаш Совет чазактың сөөлүг чартык чылдыг дургузуңа хүлээп алдыган шиптирлеринде эң чоокку ийи чыл чылдыг иштиңде улус херегелериниң бараанарының бүүдүргөзүн күштү-биле улгаттыраар болгаш ол бараанарга чоңун өзүп турар херегелдерин четири-биле хандыраар деп сорулга салдыган. Чик болгаш аш-чем үлөтүрүнүң дүрген хөгжүлдөзүнүн база көдөз ажал-агының бүгү адырларың күштүг көдүрүшкүнүң калбак программазы айтылган.

Ол төгүлүг сорулганы чедикшиңниң шиптирлээри капиталистиг болгаш колониалдыг чурттарың улустарыңа күштүг чымыра тудукчу сатыларды болдушсаң, чүгө иштиңи эвес, харын бүгү-делегей талазы-биле база кайгамчык улуг ужуру-залыг болур. Улустуң материалдыг чаагай байдалын эң дү

Саратовский-Ленинский сонгулда округунун сонгукчуларының 1954 чылдын март 9-та хуралына

Эш М. А. СУСЛОВТУҢ чугаазы

(Төнчүзү. Эгези 3-кү артында).

ажылдакчылары социалисттик көдээ ажил-агыйның бүгү курлавырларын кыска хуусааның иштинде ажылгалга кирир, жокунда каап турар бүгү-ле районнарның болгаш колхозтарны мурнакчыларның денелинге чедир көдөрүр дээш боттарының бүгү-ле күштерин салыр дээринге бистиң партиявас ханымы-биле бүзүрел турар.

Бүгү көдээ ажил-агый бүдүрүлгезиниң үндизинери—тараа ажил-агыйның улам ыңайгы хөгжүлдүзиз оңа укур-дузалыг. Коммунисттик партияның Төп Комитетиниң чаа болуп эрткен Пленуму тараа бүдүрерин улуу-биле көүдөдириниң тодаргай программасын чогаалдып кылган. Кол сорулга хамыктың мурунда чүл дээрге, тараа культураларының дүжүттүгүн шынгызы-биле бедидерин хандырыр болур. Бисте ону кылырынга курлавырлар кайгамчык хөй. Оң-биле кады партия болза тараа бүдүрерин көүдөдириниң хөдөөнө Казакстаның, Уралдың, Сибириңиң болгаш Повольжениң кур болгаш куруккан черлеринге тараа культураларының тарылганы калбартыр улуг укур-дузалыг деп көрүп турар. Чүгүле 1954 болгаш 1955 чылдарда безин 13 миллион гектардан эвээш эвес кур болгаш куруккан черлерин андарган турар укурлуң.

Партияның болгаш чазактың ботандырып турар хемчеглерин совет улус бир эп-сеткилдеп, изиг чүдүлүшүкчү-биле күдүлөп ал турар. Улетпуриң болгаш көдээ ажил-агыйның чаа күчүлүг көдөрүлүшүкчү дээш, бистиң социалисттик ажил-агыйның эзелет турары бүгү-ле курлавырларны бүрүн ажыглаар дээш бүгү улустун социалисттик чарыкының чалбыгы чер болганда хыл үнүп турар.

Улус херелелиниң барааннарның бүдүрүлгезин күштүү-биле улгаттар бар болгаш тарааның база көдээ ажил-агыйның өске-даа продуктуларының бүдүрүлгезин шыгынмы-биле көүдөдирин дээш нинти демиселге Саратов областың ажилчы чоннары база улуг салышкыны кирир хүлээлелиг. Саратов областың улеспүр продукциязын чуртка хөйүн бээр болгаш бээр-даа укурлуң. Областың мурунда көдээ ажил-агый талазы-биле эң улуг сорулгалар туруп турар. Областың көдээ ажил-агыйның ниити байдалын таарымчалыг деп санап болбас. Сөөлгү чылдарының дүргүзүндө хөй-хөй колхозтар болгаш совхозтар көдээ ажил-агый культураларының куду дүжүттөрүн ажаап ал турар. Картофель болгаш ногаалар бүдүрүлгезинге кичээңгей салдырмай турар. Мал ажылының продуктулуунун талазы-биле дайын мурун-

дагы деңгел ам-даа чедип алдырмаан.

Саратов областа көдээ ажил-агыйның бүгү адырларының улуг көдөрүлүшүкчүнү кыска хуусааның иштинде чедип алырының бүгү аргалары бар. Областың дүңүт талазы-биле чаагай хөдөөнөргө болуп турар. Колхозтар, совхозтар болгаш МТС-тер мурнакчы техника-биле эки хандыртылган. Ол аргалары чүгүле угаангыр ажылаары, бүгү колхозтарга, МТС-терге болгаш совхозтарга мурнакчы колхозтарның, МТС-териниң болгаш совхозтарның, дүржүлгезин чүткүлдүү-биле негедериди негетинип турар.

Эштер! Бистиң чуртувустун салып алган демисежил турар сорулгалары бедиик болгаш кайгамчыкты! Бистер коммунисттик нийтиледди тургузуп, бистиң күрүневис улам-на быжыгарың, чекетелириң, бүгү совет кижилериниң амыдыралы аас-кежиктиг болгаш өөрүшкүлүг болурун, техника болгаш эртем тарваңнарының болгаш ажилчаның нарын күш-ажылын улам улуу-биле чигедерин, бистиң кижилериниң эки кетинип, эки чөмөнүп, эки чуртталгалы болурун болгаш культураның бүгү-ле чаагай чүдүдериң ажылаарын чедип ал турар бис.

Бистиң Төрөөн чуртувус бодунун хемчээл чок күштеринге долу бүзүрүлгезин бодунун хөгжүлдүзизин чаа үе-чадазынче кирип турар. Бистиң бурунга коммунизмге совет улустун бүгү тиелгелериниң сорук киирчкизи болгаш организакчызы—Совет Эвилелиниң Коммунисттик улуг партиязы аппарат чыдар. (Димиттиг адыш часкаашкыны).

Бистиң партиявас ам болур сонгулдаларже улус-биле сырын каттыжып алган бар чыдар. Коммунисттериниң болгаш партия кижигүнү эвестерин улусчу блогун тиелгелерин өскөрүлгө чокка чедип албышаан, бодунун улуг амыдыралчы күжүн хөй удаа көргүзүп келген. 1954 чылдын март 14-түн хүнү болза, коммунисттериниң болгаш партия кижигүнү эвестериниң улусчу блогунуң долу тиелгези-биле демделетинер дээрзинге чигинишкениң чок. (Адыш часкаашкыны).

Ам болур сонгулдаларга коммунисттериниң болгаш партия кижигүнү эвестериниң бузулбас блогунуң тиелгези дээш! (Адыш часкаашкыны).

Бистиң күчүлүг социалисттик Төрөөн чуртувус делгереп чекетелзин! (Адыш часкаашкыны).

Коммунизмниң тургузуучузуну — улуг совет улус делгерезин! (Адыш часкаашкыны).

Бистиң улуг болгаш мерген угааның Коммунисттик партиявас делгерезин! (Ургучулелиг адыш часкаашкыны).

Депутаттарга кандидаттарның сонгукчулар - биле ужуражышкыны

БАРЫН-ХЕМЧИК РАЙОНГА

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК (Телефон-биле). Кызылдың № 322 сонгулда округунун талазы-биле Эвилелиниң Сөведине депутаттың кандидаты эш С. К. Тока, Кызыл-Мажалыктын № 606 сонгулда округунун талазы-биле Националдар Сөведине депутаттың кандидаты эш К. С. Чавыдак олар биле Барын-Хемчик районунун төвүнге март 8-те болган ужуражышкын хуралына 500 ажыг сонгукчулар киришкен.

Ужуражышкын хуралына сөс ал чүве чугаалаан кижиги бүзүрү эштер Тока, Чавыдак оларның ажыг-чорудулгазын, улустун идегелин шыныдып, чоңуң мурнуга бараан болуп шыдаарын илередип турган.

Совет эрге-чагырганың дээди органыга депшидип турары боттарының төлээлекчилеринге күзелни илереткен чагыгларын сонгукчулар чугаалап турган. Чоңуң идегелин өөрөөн сеткилин ханы илеретпешаан, Төрөөн чуртуң, Коммунисттик партияның хөдөө дээш ажилчы чоңуң мурнуга шыныкы бараан болурун эштер Тока, Чавыдак олар хуралдың түнелинде илергейлеп чугаалааннар.

БАЙ-ТАЙГА РАЙОНГА

ТЭЭЛИ. (Телефон-биле). Шуйда «Мурнакчы» колхозтун төвүнге март 9-та болган сонгулда мурнуң хуралына 320 ажыг кижиги киришкен. Кызылдың № 322 сонгулда округунун талазы-биле депутатка кандидат эш С. К. Тока-биле ол ужуражышкын хуралын суму Сөвединиң даргазы эш Чамый ажыткан. Амгы сонгулдаларның дугайында эш Шыдырааның доңу илеткелиниң союда сөс алган анык сонгукчу Балый-оол, зоотехник Даваалаң, эмчи Аракчаа болгаш өске-даа эштер Салчак Калбакхореквич Токаның ажыг-чорудулганын демделгешаан, чангыс эп-сеткилди бадылаарынче бүгү сонгукчуларны кыйгырып турганнар.

Сонгулдалар хүнүңе уткуштур алган социалисттик хүлээлгелерин колхозчу ишчилер ак-сеткилдеп күүсеткен: чуртталганың 12 чаа бажынарның ханазын тургускан, тутугта 600 кубометр ыяшты белеткээ, кышкы мал ажылы, чаксы тарылгага белеткелдер чедишкенин чоруп турар.

Бай-Тайга болгаш Тээлиге ол хүн болган ужуражышкын хуралдары бедиик көдөрүлүшкүнүг болуп эрткелзин.

ӨВҮР РАЙОНГА

ХАНДАГАЙТЫ. (Радио-биле). Район төвүнге март 10-да болган ужуражышкын хуралына чоокку сумуларның, «Коммунизмче орук» колхозтун сонгукчулары база киришкен. Хуралды райкүскөмунд даргазы эш Бойду ажыткан. Эвилелиниң Сөведине депутаттың кандидаты эш С. К. Тока улустун иде-

гелин моон сонгоор-даа шыныдып, чоңуң өзүлүг айбычызы болуп шыдаарын хуралга сөс ал чүве чугаалаан Дамдың, Лопсан-Серен, Аралтан болгаш өске-даа эштер илергейлеп, коммунисттериниң болгаш партия кижигүнү эвестериниң улусчу блогун дээш бадылаарынче бүгү сонгукчуларны кыйгырып турган.

Хуралдың түнелинде депутатка кандидат эш Тока сөс алган. Чуртуң мурунда партия болгаш чазактың салып турары чоңуң материал культуруг дөңгөлөн улам чаагай-жыдырынче угланган хемчеглерин айтыпшаан, областың, ылангың, Өвүр районунун ажилчы чоннарынга хамаарыштыр мал болгаш чер ажылын бүгү тала-биле хөгжүдөр, чуртуң кур-күштерин чөп ажылаар дугайын онзаалап демделгези.

ТЕС-ХЕМ РАЙОНГА

САМАГАЛДАЙ. (Телефон-биле). Районунун культуру бажыңыга март 10-да болган сонгулда мурнуң хуралына 400 ажыг кижиги олуршкан. Тес-Хем районунун ажилчы чоннары сонгулдалар хүнүңе уткуштур алган социалисттик хүлээлгелерин багай эвес күүседип турары ужуражышкын хуралын илерээң. МТС тракторлар септелгезин дооскан.

Самагалдай МТС-тиң тракторизи эш Тостай-оол, Калинин аттыг колхозтун колхозчузун эш Тирчин, башкылар Скоринова болгаш Көпей-оол база өске-даа сөс ал чүве чугаалаан кижиги бүзүрү эш С. К. Токаны эки билдин, чоңуң бүзүрелин оон шыныдып шыдаарын илергейлеп, бүгү сонгукчуларны чангыс эп-сеткилди бадылаарынче кыйгырган.

КАА-ХЕМ РАЙОНГА

САРЫГ-СЕП. (Телефон-биле). Март 11-де болган ужуражышкын хуралына район төвүнүн чурттакчы чоңундан аңгыда Медведевка, Даниловка болгаш Териз суурларның сонгукчулары база киришкен. «Октябрь 14 чылы» көдээ ажил-агый артелиниң колхозчузун 90 харлыг Петухов ашактын чугаалааны болза:

—Совет эрге-чагырганың дээди органына эш Тока дээш моон мурунда үш удаа бадылаан мен, ол чоңуң мурнуга бараан болуп шыдаар бүзүрелдиглерин бирээзи.

Бистиң чуртка коммунизмниң улуг тиелгелери, чоңуң чаагай амыдыралының улам чекетелишкени дээш бадылаарынче бүгү сонгукчуларны кыйгырдым.

Механик эш Шелишев бодунун саналына Сарыг-Сеп МТС-тиң күчү шыдалының чыл бүүр улгалдып, машина паркының калбары турарын айтыпшаан, оң чаксы хову ажылына белеткелдин чугаалаан. Санал берген өске-даа эштер улам бедиткен хүлээлгелерин ап турган.

Ол-бө районнарда баштайгы машина-трактор станциялары тургустуна берген. Кара-оол Сандакович 1948 чылда баштайгы МТС-териниң бирээзи—Чадаана МТС-ке ажалдап кириген. Машина көвей. Ол машиналарны башкарар хөй саныг механизатор кадрлар негетинип келген.

Ол чылда Чавыдак трактористер кураунун башкызы болуп берген. Башкы болурун амыдырал негези. Чадаана МТС-ке баштай 18 трактористерин белеткеп үндүргөн. Оон бээр областың механизаторларының хүрээленинге 200 чыгыс кижиги ол өөредип немээң. Оларның хөйү областың сураглыг механизаторлары болу бергилээң. Чижээ, Чадаана МТС-тиң комбайнёру Очур-оол социалисттик чарыштык каш удаа тилекчизи болуп, чоңуң идегелин чаалап алгаш, область Сөвединиң депутаттыга сонгуган.

Чавыдактың өөреникчилери, башкызы шыкаш, колхозтарның ховуларыдан бедиик дүжүттү өстүрүп үндүрер, оон-биле совет кижилерин өзүп турар херелелерин хандыра болгаш социалисттик Төрөөн чуртуңуң экономиктиг күчүзүн улам быжыглаар деп чүткүлдү могай-шылаг чокка ажалдап турарлар.

—Чавыдак бистиң районга келирде, МТС-тиң баштайгы тракторун мунуп алгаш келген—деп Барын-Хемчиктиң колхозчулары оң дү-

Польшаның каттышкан ажилчы партиязының II съездиниң ажытынганы

ВАРШАВА. (СЭТА-ның тускай корр). Марттын 10-да Польшаның каттышкан ажилчы партиязының II съезиди Варшавага ажалган.

Съезд ажитынарының ырак мурунда-ла физиктиг кижизидилге академиязының кайгамчык улуг залын төлээлөр болгаш аалчылар дола берген турган. Съездеде: Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының Төп Комитетиниң бирги секретары эш Н. С. Хрушев, СЭКП-ниң Москва обкомунун бирги секретары эш Н. А. Михайлов, Украинаның КП ТК-зының президиумунун кижигүнү болгаш Украин ССР-нин Министрлер Чөвүделениң Даргазын бирги оралакчы эш А. Е. Корнейчук составтыг төлээлери, Кыдаттың Коммунисттик партиязының төлээлери, улус демократиязының чурттарының акы-дунмалышкы коммунисттик болгаш ажилчы партияларының, Германияның социалисттик чангыс-аай партиязының, а ол ышкаш Великобританияның, Францияның, Италияның, Финляндияның, база Европаның, Азияның, Африканың болгаш Латин Америка өске-даа хөй-хөй чурттарының акы-дунмалышкы партияларының төлээлери келген.

Хүндүскүңүң 12 шакта Польшаның Каттышкан ажилчы партиязының Төп Комитетиниң даргазы эш Болеслав Берут Польшаның каттышкан ажилчы партиязының ТК-ның Политбюрозунун кижигүнери залга көстүп келгенер. Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының СЭКП ТК-ның бирги секретары эш Н. С. Хрушев баштаан төлээлериң кижигүнери база залга кирип келгенер. Шупту туруп келгеш, димитти-биле байырлап турган.

Польшаның каттышкан ажилчы партиязының Төп Комитетиниң мурундан болгаш оң даасканын өзүгаар съездини партияның ТК-ның Политбюрозунун кижигүнү эш Юзеф Циранкевич ажиткан. Беш чыл мурунда бодунун каттыжышкының съездинге тургустунган Польшаның каттышкан ажилчы партиязы болза, польша улусту төөгүлүг тиелгелериниң оруу-биле бүзүрелдиг алпар чыдар деп ол демделгези. Эрткен үениң иштинде чуртка кайгамчык улуг өскерлишкениң болган—чуртуң индустриализация чедишкениң боттанып, көдээ ажил-агый улуг чаартынышкында болуп турар.

Гениалдыг Ленинниң херээңи улуг ургучулукчизи, польша улустун өңүү И. В. Сталинниң тураскаалын туруп өзүлаарын эш Ю. Циранкевич санадаан.

Эш Ю. Циранкевич бодунун чугаазына Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының төлээлериңге, ол ышкаш өске-даа акы-дунмалышкы коммунисттик болгаш ажилчы партияларның төлээлериңге чурктиң ханызыдан байыр чедирген Шупту туруп келгеш, Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының болгаш өске-даа акы-дунмалышкы партияларның алдары дээш үргүлүдүлдиг адыш часкап, байырлап турган.

Съезд президиуму сонгаан, анда Болеслав Берут баштадыр Польшаның каттышкан ажилчы партиязының Төп Комитетиниң Политбюрозунун кижигүнериңге, Төп Комитеттин Политбюрозунун кижигүнериңге кандидаттар, ТК-ның секретариатының кижигүнери кирген. Хуралдың даргазы димиттиг адыш часкаашкыны болуп турда, президиумга кээп олуттарны эдээр-биле Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының СЭКП ТК-ның бирги секретары эш Н. С. Хрушев баштаан төлээлериң, а ол ышкаш акы-дунмалышкы коммунисттик болгаш ажилчы партияларның төлээлериңниң удуртукчуларын чалаан.

Съездиниң өске-даа органның база сонгаан. Дараазындагы хүн айтырыгларын бир үн-биле бадылаан:

1. Польшаның каттышкан ажилчы партиязының Төп Комитетиниң өтүдө—илеткелчи ТК-ның даргазы Болеслав Берут;
 2. Төп ревизия комиссиязының өтүдө—илеткелчи С. Рузга;
 3. Алды чыл планының сөөлү ийи чылдарының (1954—1955) кол экономиктиг сорулгалары—илеткелчи Х. Минц;
 4. 1954—1955 чылдарда көдээ ажил-агый хөгжүлдүзизиниң сорулгаларының дугайы болгаш көдээ ажил-агый бүдүрүлгезиниң көдөрүлүшкүнүңе эргежок чугула хемчеглерин алдырың дугайы—илеткелчи З. Новак;
 5. Чамдык организастыг сорулгалар болгаш Польшаның каттышкан ажилчы партиязының Уставына өскертишкениң—илеткелчи Э. Охав;
 6. Партияның удуртур органның сонгулдалары.
- Оң союда Польшаның каттышкан ажилчы партиязының Төп Комитетиниң өтүдө илеткелчи Польшаның каттышкан ажилчы партиязының ТК-ның даргазы Болеслав Берут кылга, съездиниң төлээлери изи-биле уткаан.

УЛУСТУҢ ОГЛУ

Каа-даа—Барлыктың делгем ховузуңа-даа, Эдегейниң Даштыг-Оорга ховузуңа-даа, Аянгытың уунуңа-даа—Барын-Хемчик районун бүгү-ле таралаан шөлдериңе шуугай ыяш үгектиг техника машина бо-ла көстүп келир. Ол машина чаа эрөөн харын шыгана машина кадалып турар эрте чазын-даа, колхозчу шөлдере алдын сары кызылгастың далай чалгаан чаагай күзүн-даа шөлдериң кезип чоруур.

Машинаның кабиназындан оон бодуну-биле алырга—«кижиги ортузу чаа четкен» деп көстүр, чазада дурт сынына дыка таарышкан комбинзон хептиг, томааның эр үнүп келгеш, шуут-ла тракторга азы комбайнга чеде бергеш, менди сөөлүңде дораан-на мындыг айтырыгың салыр:

—Машинаны каядың ажалдап тур моонар, эштер?

Анаа харын кылдыр чамдыктар—«Эки-ле чоруп тур» азы «Кызыл-ла тур бис» деп өстөр-биле харылап турарлар, а чамдыкта мындыг харылар диялалар:

—Дүүңе чедир эки чоруп турган чүве, бо хүн эртенден эгелээш, сөвкелер орта ажалдавастан турар анаарды, Кара-оол Сандакович.

—Мээң тракторумдуң от таарыштырылганы могайга болу берди, ажалдап алырда шаг-ла болур, а үе шаг манавар эш,—эртип-ле турар—хайгыч чүве болуп тур-ла бо. Оларның харыларың кичээңгей-лиг дыйнап алган дораан-на, тракторже ол шуут-ла басыптар болгаш бирде мотор корпусунун кырында ээпиг алган, чамдыкта тракторун алдынче союп кирип, сиңиңге-ле бээр. ...Ур болбаанда, тракторнуң мотору мурундагызы ышкаш дески

хоог хөмөйлеп, кан андазыннары черни быштакылаштыр дилип-ле эгелээр, а тракторист машинаны чорутпушаан, дедир көрүп алгаш, бөрүң чайыл, кара устуг арнында даштерин көскү, ака кылдыр хүлүм-зүрүп, өөрүп четиргенин механик илередир.

Ол болза, Кызыл-Мажалык МТС-тиң механиги Кара-оол Сандакович Чавыдак ол. Чавыдак хову ажилдарының үезинде трактор бригадалары ыңчаар кезип, аарыг кижилерге эмнелениң дүргөн дузаламчызын көргүзүп турары ышкаш, машиналарга техниктиг дузаламчыны ол-ла черинге көргүзүп чоруп турары ындыг.

Кара-оол Сандакович Чавыдак хоочун механизатор, көдээ ажил-агыйның шыларангайларының бирээзи, бистиң областа элээн хөй механизаторларның белеткекчизи.

—«Кижиги болуру чажындаан, аът болуру кудундан» деп үлгер сөс бар. Чалгаа, шүшпөң чорба, бергелерден кортпай, чүвениң бичезинден өкпөлөвей чор. Билиринге өөрүүңү өөредип, билбегениң билдилерден өөрөңү ап чор, оглум—деп, кырган Сандактын оглуңа чагаан өстөрү Чавыдактың бодалыңдан ырайыч чоруур.

...1933 чыл. Ол чылын Элегесте күражыл-агый черинге ажалдаар дээш барганнарның аразында оожум домааның, товулаачал, чүве бүрүзүңе кичээңгей болуп, боттуг оол база турган. Ону ыңчаарда анаа ажилчы кылдыр кирип алган. Чавыдактың келир үдеги ур болгаш могай-шылаг чок күш-ажылыч оруу оон эгелээң. Тракторну ол ыңчаарда эң баштай-ла көргөн. Машинаны көргөн

дораан-на оон сагыжы ында барган—оңу үргүлүч көөр, сыйбаар, дескидип кылаштар, ында ажалдап турарларың чанынга барып, сонугургап турган. Оң оозун тракторист Глушков болгаш Грудянин олар эскерип кааннар. Чавыдакты олар тракторга өөредип эгелээңер. Орус эштер тыва анык оолга боттарының билини ламчыдып турган, а Чавыдак орус эштерин кичээңгей-лиг дыйнап, билгилериң шыгээдип ап турган.

Чавыдактың машинага ынакшылыдың, техниканы шынгээдип алырыңга сонугургалдың, тракторист болускаар күзел-сорукутун барымдалааш, дирекция чери ону трактористер кураунга кирген. Кызым өөредилгениң үш айлары билдиртпей эрткен. Мурунда эмдик аът ышкаш оожум сыйбап каап турган тракторунга, чажыктырып алган ады ышкаш олурупкал. Ол болза, 1935 чыл.

Күзед ханган ышкаш. Бичалза-даа, ол үеде комбайн деп кайгамчыкты машина база Элегесте чедип келген. Чавыдактың сонугургалы база-ла ында барган. Күзед-биле ажил-херек каттыжарга улуг күш. Ол трактористишшаан, комбайнның нарын техниказын практика-биле база өөрөңү ап шыдаан.

Анык механизатор ам-даа хөйүн билдиксеп, болбазын машинаның нарын техниказын улам-на ханызы-биле өөрөңү алкысап турган. Кара-оол Сандакович 1940—1941 чылдарың кыжыныда Кызылга механизация куруун дооскаш, Элегес күражыл-агыйга механикке томуйлаткан.

Нарын техниканы башкарар, машиналарын үзүктөл чокка ажалдарын хандырап дугайында улуг сагыш салышкынының, могай-

шылаг чок ажалдарың чылдары эртип-ле турган.

Алдарлыг 1944 чыл. Тыва советтик апаран. Чавыдак совет механизатор болуп берген. Областың ховуларына яны-бүрү тракторлар, комбайнар болгаш өске-даа нарын машиналар Улуг-Хемниң агымы ышкаш үзүктөл чокка кээп турган. Машиналарның саны-биле, техниканың нарыдыашкыны-биле кады Чавыдак база-ла өзүп турган.

Ол-бө районнарда баштайгы машина-трактор станциялары тургустуна берген. Кара-оол Сандакович 1948 чылда баштайгы МТС-териниң бирээзи—Чадаана МТС-ке ажалдап кириген. Машина көвей. Ол машиналарны башкарар хөй саныг механизатор кадрлар негетинип келген.

Ол чылда Чавыдак трактористер кураунун башкызы болуп берген. Башкы болурун амыдырал негези. Чадаана МТС-ке баштай 18 трактористерин белеткеп үндүргөн. Оон бээр областың механизаторларының хүрээленинге 200 чыгыс кижиги ол өөредип немээң. Оларның хөйү областың сураглыг механизаторлары болу бергилээң. Чижээ, Чадаана МТС-тиң комбайнёру Очур-оол социалисттик чарыштык каш удаа тилекчизи болуп, чоңуң идегелин чаалап алгаш, область Сөвединиң депутаттыга сонгуган.

Чавыдактың өөреникчилери, башкызы шыкаш, колхозтарның ховуларыдан бедиик дүжүттү өстүрүп үндүрер, оон-биле совет кижилерин өзүп турар херелелерин хандыра болгаш социалисттик Төрөөн чуртуңуң экономиктиг күчүзүн улам быжыглаар деп чүткүлдү могай-шылаг чокка ажалдап турарлар.

—Чавыдак бистиң районга келирде, МТС-тиң баштайгы тракторун мунуп алгаш келген—деп Барын-Хемчиктиң колхозчулары оң дү-

гайында чыгыс өстөр-биле чугаалап турарлар. Шынап ындыг. Чадаана МТС-тиң Барын-Хемчик району ажалдап турган бригадасыңга ол ажалдап келген. Кызыл-Мажалык МТС ол бригадалар үндизилеткен.

Чавыдак болза, Кызыл-Мажалык МТС-тиң чүгле шыларангай механизатор эвес, харын база оон баштайгы организакчыларының бирээзи.

Бичаарда, Кызыл-Мажалык суурнуң соңу-барын талазы куртур чер турган. Ам ында МТС-тиң сууру өзүп үнгөн. Машиналар үзүк чокка шимээргеп, механизаторларның күш-ажылы хайныгып турар.

«Бо хүннерде чаксы тарылгага белеткед МТС-те хайныгып турар. Партияның болгаш чазактың төөгүлүг доктаалдарыңа сорук кирген механизаторлар машиналары хову же үнеринге белеткеп турарлар. Кара-оол Сандакович ам ында эң харысалгалыг ажалды—моторлар септээр ажалды удуртуп турар.

Кара-оол Сандакович Чавыдак Тываның чүгле хоочун механизаторларының бирээзи эвес, харын хөй-ниитиги ажалдакчы. Ол партия эге организацианың секретарылап, профвилелд организацианың даргалап, өске-даа хөй-ниити ажалдарны кылып кел